

Amateurs versus professionals

Ontwikkelingen in televisierecensies met de komst van het internet

Bachelor Eindwerkstuk

Demi M. Booi

Studentnummer: 5565995

Opleiding: Media en cultuur

Verdiepingspakket: Televisie

Datum: 04-06-2018

Begeleider: Rob Leurs

Tweede lezer: Jasmijn van Gorp

BA-eindwerkstuk (ME3V15026)

Studiejaar 2017-2018 | Blok 2

Universiteit Utrecht

Verklaring Intellectueel Eigendom

De Universiteit Utrecht definieert plagiaat als volgt:

Plagiaat is het overnemen van stukken, gedachten, redeneringen van anderen en deze laten doorgaan voor eigen werk.

De volgende zaken worden in elk geval als plagiaat aangemerkt:

- het knippen en plakken van tekst van digitale bronnen zoals encyclopedieën of digitale tijdschriften zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het knippen en plakken van teksten van het internet zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het overnemen van gedrukt materiaal zoals boeken, tijdschriften of encyclopedieën zonder aanhalingstekens of verwijzing;
- het opnemen van een vertaling van teksten van anderen zonder aanhalingstekens en verwijzing (zogenaamd “vertaalplagiaat”);
- het parafaseren van teksten van anderen zonder verwijzing. Een parafrase mag nooit bestaan uit louter vervangen van enkele woorden door synoniemen;
- het overnemen van beeld-, geluids- of testmateriaal van anderen zonder verwijzing en zodoende laten doorgaan voor eigen werk;
- het overnemen van werk van andere studenten en dit laten doorgaan voor eigen werk. Indien dit gebeurt met toestemming van de andere student is de laatste medeplichtig aan plagiaat;
- het indienen van werkstukken die verworven zijn van een commerciële instelling (zoals een internetsite met uittreksels of papers) of die al dan niet tegen betaling door iemand anders zijn geschreven.

Ik heb bovenstaande definitie van plagiaat zorgvuldig gelezen en verklaar hierbij dat ik mij in het aangehechte BA-eindwerkstuk niet schuldig gemaakt heb aan plagiaat.

Tevens verklaar ik dat dit werkstuk niet ingeleverd is/zal worden voor een andere cursus, in de huidige of in aangepaste vorm.

Naam: Demi M. Booi

Studentnummer: 5565995

Plaats: Voorthuizen

Datum: 24-01-2018

Handtekening:

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1 Inleiding	5
Ontwikkeling televisiekritieken	5
2 Theorie/methode	8
Afbakenen professionals en amateurs	8
Eerder onderzoek	9
Corpus	10
Deelvragen	11
Onderzoeksmethode	13
3 Analyse	18
Vertelperspectief	19
Omslachtigheid	21
Onderwerpen combineren	25
Complex taalgebruik	26
Samenvatting analyse	28
4 Conclusie	30
5 Bibliografie	33
6 Bijlage 1 (Corpus/Recensies)	35
7 Bijlage 2 (Data set/argumenten)	42
Esthetisch perspectief professionals	42
Esthetisch perspectief amateurs	50
Realistisch perspectief professionals	58
Realistisch perspectief amateurs	61
Emotioneel perspectief professionals	64
Emotioneel perspectief amateurs	66
8 Bijlage 3 (Lijst Nederlandse series)	69

Samenvatting

De komst van internet en meer platformen waarop user-generated content centraal staat zou gelijk staan aan het verdwijnen van professionele media producenten en daarmee ook aan de kwaliteit van hetgeen geproduceerd wordt. Volgens Amanda Lotz speelt dit proces ook in het domein van televisiekritieken. In dit onderzoek zijn de televisierecensies van zowel professionals als amateurs onderzocht om zo te kunnen zeggen in hoeverre zij van elkaar verschillen. Het onderzoek is op een retorische manier uitgevoerd aan de hand van de thematische analyse van Virginia Braun en Victoria Clarke. De resultaten tonen een viertal onderdelen waarin de argumenten van professionals verschillen van de argumenten van amateurs. Deze onderdelen worden 'vertelperspectief', 'omslachtheid', 'onderwerpen combineren' en 'complex taalgebruik' genoemd en worden in de analyse besproken aan de hand van voorbeeldcitaten uit de recensies. De conclusie stelt dat de verschillen niet per definitie betekenen dat één van beiden betere recensies schrijft, maar dat de verschillen vooral zijn toe te kennen aan het platform waarvoor de recensie geschreven is.

1. Inleiding

“Professionele recensenten kunnen niet langer exclusief kritieken publiceren en verspreiden” stellen Kimberly van Aart en Annemarie Kersten over televisierecensenten.¹ Zij bespreken dat naast het bestaan van recensies door professionals nu ‘user reviews’ in opkomst zijn, oftewel, recensies geschreven door gebruikers. Met de ontwikkeling van het internet zouden deze ‘user reviews’ van televisie content makkelijker te verspreiden zijn en hierdoor het monopolie van de professionele recensent hebben afgebroken.² Film- en televisiekritieken bestaan relatief kort in vergelijking met professionele kritieken van literatuur, kunst en theater. De laatste drie bestaan al meerdere eeuwen en dit maakt dat zij een duidelijk afgebakend vakgebied zijn geworden met bijpassend jargon. Filmkritiek is gelijktijdig ontstaan met de opkomst van films aan het begin van de twintigste eeuw en ook televisiekritiek vindt zijn oorsprong in de periode van de opkomst van het medium zelf, net na de Tweede Wereldoorlog.³ Film- en televisiekritiek staan in feite nog in de kinderschoenen terwijl er zich een verandering voordoet met de komst van het internet als platform waar gebruikers producenten (en recensenten) worden.⁴

Ontwikkeling televisiekritieken

Sinds televisiekritieken bestaan hebben ze volgens Amanda Lotz al wel een ontwikkeling doorgemaakt. Zij geeft een overzicht hoe deze ontwikkeling verliep in de Verenigde Staten waarbij ze van mening is dat televisiekritiek een op zichzelf staand veld is dat niet kan worden vergeleken met eerdere kunst/mediakritieken.⁵ Lotz stelt dat televisiekritieken vanaf de opkomst van televisie tot eind jaren 60 vooral gericht waren op het verslag doen van op zichzelf staande

---

¹ Kimberly van Aart en Annemarie Kersten, “Televisiedrama volgens kijker/criticus: kwaliteitsoordelen in online recensies en publieksreacties over dramaserie,” *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap* 44 (2016): 150-67, 150, https://www-tijdschriftvoorcommunicatiewetenschap-nl.proxy.library.uu.nl/inhoud/tijdschrift_artikel/CW-44-2-4/Televisiedrama-volgens-kijker-criticus.

² Van Aart en Kersten, “Televisiedrama volgens kijker/criticus,” 150-1.

³ Amanda D. Lotz, “On ‘Television Criticism’: The Pursuit of the Critical Examination of a Popular Art,” *Popular Communication* 6 (2008): 20-36, 20-2, <http://dx.doi.org/10.1080/15405700701746509>.

⁴ Andrew Keen, *The Cult of the Amateur: How blogs, MySpace, YouTube and the rest of today’s user-generated content are killing our culture and economy* (London: Nicholas Brealey Publishing, 2008)

⁵ Lotz, “On ‘Television Criticism’,” 20.

liveshows die de vorige avond op televisie waren geweest. De meeste lezers van de kritieken hadden zo'n show niet gezien en daarom werden veel woorden besteed aan het samenvatten en weinig woorden aan beoordelen of adviseren. Lezers gebruikten de recensies dan ook niet als kijkadvies.⁶ In de tweede fase nam live programmering af en werden programma's meer als reeks uitgezonden waardoor een criticus (die de mogelijkheid had programma's voor uitzending te bekijken) meer de focus kon leggen op aanbevelingen zodat een lezer aan de hand van de recensie kon besluiten te gaan kijken.⁷ Lotz omschrijft de derde fase als een periode waarin door de komst van kabelnetwerken het aantal kanalen sterk toenam en de kijker voor het eerst de mogelijkheid kreeg om programma's op te nemen door middel van een videorecorder. Recensenten begonnen in deze periode met schrijven over meer uiteenlopende onderwerpen binnen televisie in plaats van slechts televisiekritieken.⁸ Zo wordt veel geschreven over nieuws in televisiewereld, kijkcijfers of opvallende/grappige dingen rondom televisie zonder hierin een oordeel te vellen over de kwaliteit van een uitzending.

De laatste ontwikkeling die door Lotz wordt omschreven is de komst van het internet die iedereen de mogelijkheid biedt zijn of haar kritische mening over een serie of film openbaar te maken.⁹ Met de komst van het internet komen consumenten, amateurs en fans in de gelegenheid zelf ook een culturele producent te zijn in plaats van slechts passief te consumeren wat door grote bedrijven en professionele makers gemaakt is. Het feit dat iedereen zijn of haar stem kan laten horen, onderdeel kan zijn van discussies die op internet plaatsvinden en zelf content kan maken wordt door Henry Jenkins 'participatory culture' genoemd.¹⁰ Deze ontwikkeling wordt enerzijds gezien als een bevordering van democratie terwijl andere wetenschappers stellen dat amateurs niet hetzelfde niveau hanteren als professionals en dat de komst van amateurs als producenten alleen maar achteruitgang betekent voor onze cultuur.¹¹

---

⁶ Lotz, "On 'Television Criticism'," 24-5.

⁷ Idem, 26-7.

⁸ Lotz, "On 'Television Criticism'," 27-32.

⁹ Idem, 32-4.

¹⁰ Henry Jenkins, *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide* (New York: NY Univ. Press, 2006), 3.

¹¹ Paula Janssen, "Kritiek op filmkritiek: Een onderzoek naar de argumentatie in hedendaagse filmkritiek van professionele filmcritici en amateurs" (Master thesis, Univ. Utrecht, 2014), 6.

Of er een kern van waarheid zit in het gevoel dat we met de komst van amateurkritieken iets 'kwijtraken', valt te bezien. Het is namelijk ook mogelijk dat de professionele kritieken kunnen blijven bestaan naast amateurkritieken omdat de laatste geen vervanging zijn van de eerste. Een derde optie is dat de opkomst van amateurs een verbetering inhoudt ten opzichte van professionals. In dat geval zou het dus geen probleem zijn als professionele kritieken zouden verdwijnen.

Om een uitspraak te doen over bovenstaande afweging is het handig te onderzoeken hoe professionele kritieken en amateurkritieken zich tot elkaar verhouden. In dit onderzoek zal daarom worden gekeken naar de manier waarop professionals en amateurs onderling verschillen in het schrijven van televisierecensies. De centrale onderzoeksvraag is: Op welke manier verschillen Nederlandse televisierecensies van professionals en amateurs? Professionele recensies en amateurrecensies zullen verzameld en onderzocht worden door gebruik van een thematische analyse op retorisch vlak. Hieruit zullen de verschillen tussen beiden naar voren komen en zal de focus niet liggen op de overeenkomsten.

2. Theorie/methode

Afbakenen professionals en amateurs

Voor dit onderzoek worden professionele recensenten gezien als mensen die schrijven voor kranten die op papier gedrukt worden. Voor de meeste van deze mensen is het hun baan acht uur per dag televisie te kijken en hier iedere dag iets over te schrijven voor in de dagelijkse krant. Ook als er van deze krant een digitale versie te verkrijgen is of als artikelen (meestal voor abonnees) ook via het internet terug te vinden zijn, behoort een recensie nog steeds tot een medium dat van oorsprong geprint werd. Zoals duidelijk wordt uit de derde fase van de ontwikkeling van televisiekritieken door Lotz valt niet alles wat door televisierecensenten voor een krant geschreven wordt onder een recensie. Zoals eerder genoemd bestaan er namelijk ook veel artikelen door recensenten die vertellen wat actueel is in de televisiewereld, die een anekdote vertellen omtrent de huidige programmering of die programma's vergelijken. Deze artikelen bevatten vaak geen oordeel en argumentatie over één specifiek programma. Voor dit onderzoek worden alleen artikelen gebruikt waaruit een duidelijk oordeel over de inhoud en vorm van een programma blijkt uit het gebruik van standpunten en argumenten. Waarom dit van belang is zal later aan bod komen.

De andere groep recensenten, amateurs, zijn lastiger te herkennen. Zij schrijven (onbetaald) recensies en plaatsen deze meestal op websites die hiervoor bedoeld zijn. In dit geval is het oorspronkelijke medium van verspreiding het internet zelf. Zo'n website geeft andere gebruikers inzicht in de waardering van/redeneringen over een film of televisieprogramma. Tot de groep amateurrecensenten behoren geen schrijvers van fan-fictie of schrijvers op fanpagina's en ook sociale media zoals Facebook worden buiten beschouwing gelaten. De amateurrecensies komen van 'neutrale' websites waar wordt geschreven door fans, maar ook non-fans en anti-fans omdat deze volgens Jonathan Gray niet vergeten mogen worden in een dergelijk onderzoek.¹² Niet iedere kijker is immers een fan zegt Gray en op soortgelijke wijze is ook niet iedere amateur-recensent een fan. Door te focussen op websites die niet bekend staan als fanpagina's maar als platform om series en dergelijke te beoordelen wordt het dus mogelijk om anti-fans en non-fans waar Gray het over heeft ook in het onderzoek mee te nemen.

---

¹² Jonathan Gray, "New audiences, new textualities: Anti-fans and non-fans," *International Journal of Cultural Studies* 6 (2003): 61-81.

Eerder onderzoek

Zowel Paula Janssen als Ilona de Jong en Christian Burgers deden al eerder onderzoek naar de verschillen tussen professionele recensies en amateurrecensies van film.¹³ Janssen analyseert een aantal Nederlandse filmrecensies op basis van een driedeling die gaat over de verschillende gebieden waarop een film beoordeeld wordt, namelijk kritische argumenten in het esthetisch perspectief, in het realistisch perspectief en in het emotionele perspectief.¹⁴ Janssen stelt dat deze argumenten ingezet worden om de lezer te overtuigen van het oordeel van de recensent.¹⁵

De Jong en Burgers maken grofweg onderscheid tussen omschrijvingen en beoordelingen in het analyseren van internationale filmrecensies.¹⁶ Zij splitsen omschrijvingen in 1. het geven van praktische informatie, 2. het omschrijven van de film en 3. het plaatsen van de film in context.¹⁷ Beoordelingen worden door hen opgesplitst in 4. het geven van een mening over een bepaald onderdeel van de film en 5. het wel of niet aanraden van de film.¹⁸

De drie soorten argumenten die door Janssen worden gebruikt (esthetisch, realistisch en emotioneel) vallen onder de beoordelingen (categorie 4 en 5 van De Jong en Burgers) en niet onder omschrijvingen (de eerste drie categorieën van De Jong en Burgers).

In het domein van televisie voerden van Aart en Kersten een soortgelijk onderzoek uit naar verschillen tussen professionele recensies en amateurrecensies van Amerikaanse televisiedrama's.¹⁹ De recensies die zij onderzoeken komen van het internationale platform TVfanatic.com. Onderzoek naar verschillen tussen professionele recensies en amateurrecensies met betrekking tot Nederlandse televisie is nog niet eerder uitgevoerd in tegenstelling tot Nederlandse filmrecensies waar Janssen over schrijft. De onderzoeksvraag van dit onderzoek is daarom: Op welke manier verschillen Nederlandse televisierecensies van professionals en amateurs?

---

¹³ Janssen, "Kritiek op filmkritiek."; Ilona K.E. de Jong en Christian Burgers, "Do consumer critics write differently from professional critics? A genre analysis of online film reviews," *Discourse, Context and Media* 2 (2013): 75-83, <http://dx.doi.org/10.1016/j.dcm.2013.03.001>.

¹⁴ Janssen, "Kritiek op filmkritiek," 10-1.

¹⁵ Idem, 12.

¹⁶ De Jong en Burgers, "Do consumer critics write differently from professional critics."

¹⁷ Idem, 79.

¹⁸ Idem, 80.

¹⁹ Van Aart en Kersten, "Televisiedrama volgens kijker/criticus."

Corpus

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden zijn zowel 25 professionele televisiekritieken als 25 televisiekritieken van amateurs geanalyseerd aan de hand van een aantal deelvragen. Een lijst met de geselecteerde kritieken van professionals en amateurs is te vinden in bijlage 1. Alle recensies komen uit de periode tussen 2012 en 2017 en zijn Nederlandse recensies van een Nederlandse fictie televisieserie. Recensies van reality programma's, documentaires of het nieuws worden dus niet gebruikt. De keuze voor series in het genre fictie heeft te maken met de literatuur waar dit onderzoek zich op baseert. Dit onderzoek bouwt namelijk voort op de eerdergenoemde onderzoeken van Janssen en De Jong en Burgers naar filmrecensies. Fictie televisieprogramma's lijken qua vorm en inhoud het meest overeen te komen met films en zullen daardoor grotere kans hebben op vergelijkbare wijze beoordeeld te worden waardoor de concepten uit de bovenstaande onderzoeken beter toe te passen zijn. Ook het artikel van Van Aart en Kersten vormt een uitgangspunt voor dit onderzoek. Zij onderzoeken recensies van televisiedrama, wat een onderdeel is van fictie. De keuze voor dit genre sluit dus ook hier het beste op aan.

De professionele recensies zijn allemaal afkomstig uit de Volkskrant, NRC Handelsblad, Het Parool of Trouw. Deze vier kranten zijn gebruikt omdat ze behoren tot de grotere kranten van Nederland en omdat de database eenvoudig beschikbaar was. De Telegraaf of andere grote kranten van Nederland die hier niet genoemd zijn, zijn dan ook simpelweg niet gekozen omdat de recensies hiervan moeilijk terug te vinden zijn. De 25 professionele recensies gaan over vijftien verschillende series waarbij er maximaal drie over één specifieke serie gaan om het onderzoek zo breed mogelijk te houden.

De professionele recensies zijn gevonden via LexisNexis Academic. Aan de hand van internet is een lijst samengesteld met zoveel mogelijk Nederlandse series. Deze lijst is te vinden in bijlage 3. Vervolgens is in LexisNexis Academic per krant gezocht op iedere titel van een Nederlandse serie in combinatie met het woord 'recensie' of (als dit niks bruikbaar opleverde) 'televisie-recensie'. Wanneer deze combinaties geen zoekresultaten opleverden is gezocht op slechts de titel van een serie. Het aantal resultaten dat dit opleverde varieerde van een stuk of 10 tot rond de 500. Tussen deze resultaten werden de artikelen gezocht die behoren tot recensies met een standpunt over de kwaliteit van een serie die door de recensent wordt beargumenteerd. Zoals eerder genoemd zullen de soort artikelen die door Lotz worden omschreven in de derde fase van de

ontwikkeling van recensies, artikelen die bijvoorbeeld beschrijven wat opvalt aan programmering, buiten beschouwing worden gelaten.

De amateurrecensies gaan over 25 verschillende series en komen allemaal van het platform mijnserie.nl. Mijnserie.nl is een Nederlandse database met allerlei informatie over wereldwijde series. Dit platform is gekozen omdat het een groot, Nederlands en overzichtelijk platform is en zichzelf benoemt tot “Het grootste serie platform van Nederland”. Op mijnserie.nl kan een account worden aangemaakt waarmee kunnen bijhouden welke series zij gekeken hebben, waarmee ze reacties kunnen plaatsen bij recensies en series en waarmee de gebruiker ook zelf recensies kan schrijven en plaatsen. De recensies die door gebruikers geschreven zijn worden gebruikt voor dit onderzoek. Bovendien biedt een account toegang tot alle informatie over series, worden de gebruikers op de hoogte gehouden van nieuws rondom series en kan worden gestemd op favoriete televisieseries. Om een divers beeld te schetsen van amateurrecensies zijn maximaal twee recensies gebruikt per schrijver.

Op mijnserie.nl werd aanvankelijk gezocht op de titels van de verzamelde professionele recensies. Dit leidt tot een algemene pagina over deze serie die een onderdeel 'recensies' bevat. Per serie is maximaal één recensie geselecteerd. Van alle recensies wordt veelal voor de eerste gekozen met een voorkeur voor een recensie van een volledig seizoen in plaats van één of enkele afleveringen. Van deze regel wordt alleen afgeweken wanneer al twee recensies van een schrijver gebruikt worden. Van een aantal opgezochte series bestond geen recensie dus deze werden uiteraard overgeslagen. Om toch aan 25 amateurrecensies te komen is de lijst met series bij amateurs ten opzichte van professionals uitgebreid op basis van andere series die te vinden zijn wanneer op internet wordt gezocht naar 'Nederlandse televisieseries'.

Deelvragen

Voor iedere recensie zijn drie verschillende deelvragen beantwoord door alle citaten uit de recensie te halen die van toepassing zijn op deze deelvraag. De deelvragen zijn geformuleerd op basis van de onderzoeken van Janssen, De Jong en Burgers en Van Aart en Kersten. De driedeling van soorten argumenten die door Janssen wordt gebruikt lijkt te passen in het schema van De Jong en Burgers. Zij beschrijven namelijk “5. het wel of niet aanraden van de film” als verschillende onderdelen die door de recensent kunnen worden aangedragen (zoals karakters, het verhaal en de filmmakers)

welke een argument vormen voor het wel of niet aanraden van de film.²⁰ Om dit onderzoek overzichtelijk en relevant te houden zullen de 'omschrijvingen' waar De Jong en Burgers het over hebben volledig buiten beschouwing worden gelaten en zijn de deelvragen slechts gebaseerd op argumenten/beoordelingen in televisierecensies.

De deelvragen zijn:

1. Op welke manier verschillen professionals en amateurs in argumentatie die zij gebruiken in het esthetisch perspectief?
2. Op welke manier verschillen professionals en amateurs in argumentatie die zij gebruiken in het realistisch perspectief?
3. Op welke manier verschillen professionals en amateurs in argumentatie die zij gebruiken in het emotionele perspectief?

Bij deelvraag 1 gaat het over de artistieke waarde van een serie en in hoeverre de serie vernieuwing brengt. Een voorbeeldargument hierbij is: "Zwarte tulp komt uit handen van een heel stel scenarioschrijvers, dat ervaring heeft opgedaan bij populaire series als *Divorce*, maar er ontbreekt een duidelijke visie, een eigen toon of signatuur, die je wel aantreft bij vergelijkbare series als *Penoza*, *Overspel* of *Hollands Hoop*."²¹ Bij deelvraag 2 gaat het over de relatie tussen de serie en de buitenwereld, zoals omgang met maatschappelijke kwesties en ethiek maar ook de waarschijnlijkheid/geloofwaardigheid van de serie. Een voorbeeldargument hierbij is: "Scenarioschrijvers Alma Popeyus en Hein Schütz ontplooiën een visie op de familie Moszkowicz/Meyer die niet heel verrassend is, zelfs zeer aannemelijk."²² Deelvraag 3 gaat over de lichamelijke respons van de toeschouwer. Een voorbeeldargument hierbij is: "[B]ij het eerste shot van Fokke Augustinus in de klei tussen de maïsvelden zoog je meteen in de donkere, dreigende sfeer van *Hollands Hoop*."²³

Deze drie vragen zijn gebaseerd op de driedeling van Janssen en bij het analyseren van de resultaten zal het model van De Jong en Burgers worden gebruikt om te beantwoorden op welk

---

²⁰ De Jong en Burgers, 77.

²¹ Mark Moorman, "Netflixkiller ontstijgt gemiddelde soap niet," *Dagblad van het Noorden*, 2 april 2015.

²² Hans Beerekamp, "Moszkowicz-sage bijna streekroman," *NRC Handelsblad*, 26 januari 2017.

²³ Jean-Pierre Geelen, "Hollands," *De Volkskrant*, 28 september 2014.

onderdeel van een serie deze argumenten zich baseren.²⁴ Wanneer bijvoorbeeld een positief oordeel wordt gegeven binnen het realistisch perspectief kan dat worden toegeschreven aan de karakters, het verhaal, de filmische elementen of aan de serie als geheel. Bovendien kan een recensent ook een argument maken op basis van de makers en producenten. In het model van De Jong en Burgers zijn dit de vijf onderdelen waarop een argument gebaseerd kan zijn.²⁵

Onderzoeksmethode

Om antwoord te geven op de centrale onderzoeksvraag zullen de geselecteerde recensies verder worden onderzocht op basis van de thematische analyse zoals deze wordt omschreven door Virginia Braun en Victoria Clarke in hun artikel “Using thematic analysis in psychology”.²⁶ Kort gezegd is thematische analyse bedoeld voor het identificeren en analyseren van patronen en thema’s binnen een tekst.²⁷ De thematische analyse door Braun en Clark zal worden uitgevoerd op het retorisch vlak wat hieronder verder toegelicht zal worden. Hoewel Braun en Clarke een onderzoeksmethode bespreken die wordt toegepast op psychologie, leggen de auteurs thematische analyse uit op een manier waarop deze ook voor geesteswetenschappen in het algemeen geschikt is. Bovendien worden thematische analyse en vele van de andere methoden die Braun en Clarke aanhalen ook benoemd in literatuur over methoden binnen de geesteswetenschappen.²⁸

---

²⁴ Janssen, “Kritiek op filmkritiek.”; De Jong en Burgers, “Do consumer critics write differently from professional critics.”

²⁵ De Jong en Burgers, “Do consumer critics write differently from professional critics,” 80.

²⁶ Virginia Braun en Victoria Clarke, “Using thematic analysis in psychology,” *Qualitative Research in Psychology* 3,2 (2006): 77-10, <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>.

²⁷ Ignatow en Mihalcea, “7. Thematic Analysis,” 74.

²⁸ Robin Wooffitt, *Conversation Analysis and Discourse Analysis: A Comparative and Critical Introduction* (London: Sage Publications, 2005), 2; Arthur Asa Berger, “7. Discourse analysis” in *Media and Communication Research Methods: An Introduction to Qualitative and Quantitative Approaches*, 4de editie (London: Sage Publications, 2015); Patrick McNeill en Steve Chapman, *Research Methods*, 3de editie (London, New York: Routledge, 2005), 165-6; Vincent C.A. Crone, *De Kwetsbare Kijker: Een culturele geschiedenis van televisie in Nederland* (Amsterdam: University Press, 2007): 19-26; Gabe Ignatow en Rada Mihalcea, “7. Thematic Analysis, Qualitative Data Analysis Software, and Visualization” en “8. Narrative Analysis” in *Text Mining: A Guidebook for the Social Sciences* (Los Angeles: Sage Publications, 2017): 74-95.

De thematische analyse wordt voor dit onderzoek gebruikt omdat het een methode is waarbij nog niet veel vaststaat. Er kan namelijk gekozen worden voor de theoretische achtergrond die het meest oplevert met betrekking tot de onderzoeksvraag. Zo laat de methode veel keuzes over aan de onderzoeker en daardoor is de methode aan te passen zodat deze de visie en werkwijze van de onderzoeker ondersteunt. De keuzes die er voor dit onderzoek zijn gemaakt worden nu besproken.

Zoals gezegd is de thematische analyse van origine bedoeld voor het identificeren en analyseren van thema's en patronen. De besproken deelvragen laten zien dat iedere deelvraag de vergelijking maakt tussen argumenten van professionals en amateurs binnen één thema. Wanneer professionals en amateurs met elkaar worden vergeleken is het niet relevant om thema's (proberen) te identificeren omdat de data al onderverdeeld is in thema's. De focus van dit onderzoek ligt dus op het identificeren en analyseren van patronen en dan specifiek de verschillen in patronen bij argumentatie van professionals en amateurs. Dit resulteert in een thematische analyse op retorisch vlak omdat de analyse zich richt op retorische elementen van professionals en amateurs.

Inductief en deductief

Een andere keuze die door de onderzoeker kan worden gemaakt is de keuze voor inductieve of deductieve analyse. Braun en Clarke beschrijven de thematische analyse als: "a method for identifying, analysing and reporting patterns (themes) within data."²⁹ Om de verschillen tussen recensies van professionals en amateurs te begrijpen zal de corpus (de 50 recensies) worden geanalyseerd op patronen die zich voordoen bij alle professionele recensies en/of alle amateurrecensies. Verschillen in schrijfstijl, formuleringen en ieder ander verschil dat opvalt wordt in kaart gebracht om zo een overzicht te kunnen geven van de manieren waarop professionele recensies verschillen van amateurrecensies. Volgens Braun en Clarke is dit een manier van thematisch analyseren die *inductive* heet. Dit houdt in dat de codes en patronen van het onderzoek voortkomen uit de data zelf en niet uit een theoretische kader. Braun en Clarke zeggen: "Inductive analysis is therefore a process of coding the data without trying to fit it into a pre-existing coding frame."³⁰ Het tegenovergestelde hiervan is *deductive analysis*, wat inhoudt dat voorgaande

---

²⁹ Braun en Clarke, "Using thematic analysis in psychology," 79.

³⁰ Idem, 83.

literatuur een basis legt voor het analyseren van de thema's en patronen binnen de data.³¹ Braun en Clarke zeggen namelijk over deductieve thematische analyse “paying attention to the themes that previous research on the topic might have identified.”³²

Binnen dit onderzoek zal zowel gebruik worden gemaakt van *deductive* als van *inductive* thematische analyse voor twee verschillende fases van het onderzoek. Het deductieve onderdeel van het onderzoek zit in het formuleren van de drie deelvragen en het ontstaan van zes nieuwe data sets voor het beantwoorden van de deelvragen.³³ Uit iedere recensie zijn alle citaten gehaald die passen bij één van de drie deelvragen. Hierbij zijn complete zinnen zo min mogelijk onderbroken en worden elkaar opvolgende zinnen, die betrekking hebben op hetzelfde argument, gezien als één citaat. Vervolgens ontstaat een overzicht (zoals te zien in tabel 1) waarbij het onderscheid tussen professionals en amateurs zichtbaar is en de citaten gecategoriseerd zijn per deelvraag. In bijlage 2 is dit volledige overzicht te vinden met alle argumenten uit de recensies. Dit onderdeel wordt deductief genoemd omdat de drie deelvragen zijn geformuleerd in aansluiting op de eerdere onderzoeken van Janssen en van De Jong en Burgers waarin amateurkritieken en professionele kritieken met elkaar worden vergeleken.

Het inductieve onderdeel van het onderzoek is de retorische fase waarin antwoordt wordt gegeven op iedere deelvraag door de verschillen in retorische patronen tussen professionals en amateurs te identificeren. De verschillen per deelvraag worden vastgesteld op basis van het gecategoriseerde overzicht (bijlage 2). Het identificeren van de verschillende patronen van amateurs en professionals gebeurt zonder theoretisch uitgangspunt of bepaalde verwachtingen en daarom kan dit inductief worden genoemd.

---

³¹ Idem, 84.

³² Ibidem.

³³ Braun en Clarke, “Using thematic analysis in psychology,” 79, 84.

Televisiekritieken van professionals			Televisiekritieken van amateurs				
	Esthetisch perspectief	Realistisch perspectief	Emotioneel perspectief		Esthetisch perspectief	Realistisch perspectief	Emotioneel perspectief
1.				1.			
2.				2.			
3.				3.			
4.				4.			
5.				5.			
6.				6.			
7.				7.			
8.				8.			
t/m 25				t/m 25			

Tabel 1: Schematisch overzicht van onderverdeling citaten. (Voor het ingevulde schema met alle argumenten uit de recensies zie bijlage 2)

6 stappen van de thematische analyse

Tijdens de analyse van dit onderzoek zullen de zes stappen van een thematische analyse volgens Braun en Clarke in grote lijnen worden aangehouden.³⁴ In het kort bestaan deze stappen uit de volgende onderdelen:

Stap 1: De volledige data een (aantal) keer doorlezen waarbij de onderzoeker kijkt naar dingen die opvallen. Tijdens deze fase worden de eerste notities gemaakt.³⁵

Stap 2: Eerste codes aan de data toekennen waarbij wordt gelet op de interessante details die mogelijk de basis vormen voor de later te ontdekken patronen.³⁶

Stap 3: Vanuit de aangebrachte codes kijken naar de overkoepelende patronen in de data. Soms kunnen meerdere codes samen één patroon vormen en soms kan een code bestaan uit meerdere patronen, maar belangrijk is nu de codes te groeperen in patronen waar wat over te zeggen valt.³⁷

³⁴ Idem, 86-93.

³⁵ Idem, 87.

³⁶ Idem, 88-9.

³⁷ Idem, 89-90.

Stap 4: Controleren of de gemaakte patronen overeenkomen met de data set (de onderdelen uit de data corpus die gebruikt worden voor de analyse) wanneer je deze nog een keer van begin tot eind doorleest. Hierna moeten de gemaakte patronen ook worden gecontroleerd wanneer de volledige data corpus nog een keer wordt doorgelezen.³⁸

Stap 5: De patronen definiëren in een korte naam die de lading goed dekt. Ieder patroon krijgt uiteindelijk een apart kopje in de analyse. Ook moet hierbij worden nagedacht over hoe het patroon onderdeel is van het volledige onderzoek en hoe het patroon antwoord geeft op de onderzoeksvraag.³⁹

Stap 6: Het schrijven van de analyse waarbij ieder patroon wordt uitgewerkt aan de hand van genoeg voorbeelden uit de data. Hierbij is het streven verder te gaan dan oppervlakkige beschrijvingen, maar ook een argument te formuleren in relatie tot de onderzoeksvraag.⁴⁰

Om het voorgaande samen te vatten: het complete overzicht met alle citaten zal op een retorische manier worden geanalyseerd aan de hand van de inductieve methode en het stappenplan van Braun en Clarke.⁴¹ Iedere deelvraag kijkt naar de verschillen tussen professionals en amateurs bij een bepaald soort argument om zo de algemene onderzoeksvraag te beantwoorden. In de analyse zullen de gevonden verschillen worden besproken.

---

³⁸ Idem, 91-2.

³⁹ Idem, 92.

⁴⁰ Braun en Clarke, "Using thematic analysis in psychology," 93.

⁴¹ Idem, 83, 86-93.

3. Analyse

Bij het beantwoorden van de drie deelvragen komen meerdere categorieën verschillen tussen professionals en amateurs naar voren. Bij de drie deelvragen zijn grofweg dezelfde verschillen tussen professionals en amateurs gevonden en daarom zullen de verschillen hieronder besproken worden als vier categorieën. Binnen iedere categorie wordt aandacht besteed aan hoe dit verschil zichtbaar is in de drie afzonderlijke deelvragen. De analyse zal dus niet opgebouwd zijn uit de bespreking van de drie deelvragen, maar zal bestaan uit de vier categorieën die besproken worden als de vier voornaamste verschillen tussen professionals en amateurs in televisierecensies. Dit komt ook overeen met de visie van Braun en Clarke over hoe de analyse opgebouwd zou moeten worden.⁴² Deze categorieën worden benoemd als 'vertelperspectief', 'omslachtheid', 'onderwerpen combineren' en 'complex taalgebruik'. Voordat deze categorieën uiteengezet worden is het belangrijk nog een aantal kanttekeningen te plaatsen.

De verschillen die besproken worden zijn namelijk geen unanieme regels. Binnen de 25 recensies die van zowel amateurs als professionals onderzocht zijn, wijken vrijwel altijd enkele af van de algemene categorieën die besproken gaan worden. Er wordt dus een globaal beeld geschetst van de verschillen tussen amateurkritieken en professionele kritieken waarbij de mogelijkheid voor uitzonderingen altijd aanwezig is.

Daarnaast is het goed te onthouden dat de categorieën alleen op de argumenten of oordelen in de recensies gebaseerd zijn. Hoe amateurs verschillen van professionals in het omschrijven van de plot of hoe zij verschillen in de alineaverdeling is niet van invloed geweest op het formuleren van de vier categorieën. Wel zal in de uitleg en verklaring van de vier categorieën soms verwezen worden naar informatie buiten de argumentatie van de kritieken zoals de lengte van de totale recensie.

Ook is het belangrijk te onthouden dat de vier categorieën die besproken gaan worden met elkaar verbonden zijn en sprake kan zijn van overlap. Bij het bespreken van de vier verschillen wordt dan ook regelmatig verwezen naar een andere categorie om de focus te houden op het geheel.

Bij het bespreken van de categorieën zullen veel voorbeelden worden gebruikt ter illustratie van de uitleg die gegeven wordt over een verschil. Ieder voorbeeld wordt in de tekst geciteerd met daarbij een verwijzing naar de plek waar het citaat te vinden is in bijlage 2. Meestal zijn tientallen

---

⁴² Braun en Clarke, "Using thematic analysis in psychology," 94.

voorbeelden mogelijk maar worden slechts twee voorbeelden gegeven waarin het verschil het duidelijkst naar voren komt. Een verwijzing naar een argument in bijlage 2 wordt verwoord door een bladzijde nummer met daarna de aanduiding 'esthetisch', 'realistisch' of 'emotioneel' gevolgd door 'ama' of 'pro' en als laatste een aanduiding als '2.3' waarbij het eerste getal de recensie aangeeft en het tweede getal de bullet. Een verwijzing zou er dus als volgt uit kunnen zien: blz. 8 esthetisch - ama 2.7.

Vertelperspectief

Een eerste punt waarin televisierecensies van amateurs en professionals verschillen is dat zij vanuit een ander perspectief beargumenteren. Bij ieder van de drie deelvragen (esthetisch, realistisch en emotioneel) valt het op dat amateurs vaak 'ik' of 'mij' gebruiken om uiting te geven aan hun ervaringen en bevindingen. Enkele voorbeelden van het vertelperspectief van amateurs zijn:

- *Amateur: "Een karakter dat me minder trekt is Dara (Nadia Amin)." (blz. 51 esthetisch - ama 3.4)*
- *Amateur: "Moordvrouw heeft vrij jonge acteurs waarbij Renee Soutendijk is neer gezet [sic] als ervaren speelster, maar haar rol in de serie vond ik ook niet echt overtuigend en had naar mijn idee ook best gespeeld kunnen worden door een minder ervaren acteur, aangezien ze de serie niet echt draagt." (blz. 62 realistisch - ama 14.2)*
- *Amateur: "Het niveau van de serie verbaasde mij, zeker na de eerste paar minuten was ik prettig verrast toen ik ineens het gevoel kreeg echt meegezogen te worden in het verhaal." (blz. 66 emotioneel - ama 8.5)*

Professionals praten nauwelijks vanuit hun persoonlijke perspectief maar kiezen in plaats daarvan voor een verwoording waarmee het lijkt alsof zij een mening formuleren die door iedere kijker gedeeld wordt. Enkele voorbeelden van het vertelperspectief van professionals zijn:

- *Professional: "Je voelt hoe het karretje in de narratieve achtbaan langzaam en precies naar het hoogste punt wordt getakeld." (blz. 43 esthetisch - pro 4.5)*
- *Professional: "In de slotaflevering bijvoorbeeld wordt nog een groot aantal nieuwe karakters geïntroduceerd die vrijwel de gehele aflevering bepalen. Dat leidt af - een moment kun je het idee hebben dat je naar een totaal andere serie aan het kijken bent." (blz. 45 esthetisch - pro 12.5)*
- *Professional: "Als je je niet laat afleiden door de tijdsprongen en de daarbij behorende grime en pruiken om de acteurs ouder of jonger te maken, zie je sterk spel." (blz. 49 esthetisch - pro 25.2)*

Zo gebruiken professionals vaak 'je', 'de kijker' of 'we' waardoor de recensies meer autoriteit lijken uit te stralen omdat ze niet de mening van één persoon weergeven. Het contrast tussen het

ik-perspectief of het perspectief van de algemene kijker komt het sterkst naar voren in de deelvraag over argumenten vanuit het realistisch perspectief.

Een ander alternatief die professionals zelfs vaker gebruiken waarmee ze de ik-vorm vermijden is het formuleren van hun mening als een vaststaand gegeven. Een voorbeeld hiervan is:

- *Professional: "In het script van Frank Ketelaar bleven vrijwel alle personages geloofwaardig, zelfs als ze domme dingen doen. Vooruit, bad guy Wally was nogal karikaturaal, maar die kreeg ook weinig meer te doen dan dreigen." (blz. 60 realistisch - pro 24.1).*

Deze zin lijkt vrij standaard voor een televisierecensie maar amateurs blijken een soortgelijke zin vaak totaal anders te formuleren. Een amateur zou in plaats daarvan het volgende kunnen zeggen:

- *Amateur (zelf bedacht voorbeeld): "In het script van Frank Ketelaar kwamen vrijwel alle personages geloofwaardig op mij over, zelfs als ze domme dingen deden. Vooruit, alleen bad guy Wally vond ik persoonlijk nogal karikaturaal, maar die kreeg ook weinig meer te doen dan dreigen." (zelf bedacht voorbeeld)*

Het is uiteraard niet zo dat amateurs nooit een uitspraak formuleren als een vaststaand gegeven of als een mening van de algemene kijker zoals het eerder werd toegelicht. Sterker nog, in hun recensies wordt grofweg de helft van de tijd ook de vorm van een feit gebruikt zoals te zien is in:

- *Amateur: "Het verhaal, de acteurs, de dialogen en de regie is [sic] gewoon weg goed." (blz. 50 esthetisch - ama 1.1)*
- *Amateur: "In plaats van de rode draad versterken, verklappen ze eigenlijk alles al en dat is ook niet meer leuk. De beginstukjes met "de vorige keer in Flikken Maastricht" maken ook pijnlijk duidelijk waar de nadruk op ligt en dat verklapt zoveel." (blz. 50 esthetisch - ama 2.4).*

Feit blijft wel dat amateurs in tegenstelling tot professionals ook erg vaak verwoordingen gebruiken met de ik-vorm. Dit is terug te zien in ieder van de drie perspectieven.

Het laatste aspect van het vertelperspectief is een aanvulling op de ik-vorm die amateurs gebruiken. Ook dit aspect van de ik-vorm komt relatief het meest voor in de argumenten binnen het realistisch perspectief. Het gebeurt regelmatig dat amateurs niet gewoon vertellen wat ze vinden vanuit de ik-vorm, maar dat zij dit op een zeer voorzichtige manier doen. Zo gebruiken ze bijvoorbeeld de woorden 'persoonlijk', 'naar mijn mening' en 'wat mij betreft'. De argumenten klinken hierdoor alsof de amateurs niet volledig overtuigd zijn van wat ze zeggen of dat ze heel erg hun best doen om ruimte te laten voor een lezer die er mogelijk anders over denkt. Enkele voorbeelden waarin dit naar voren komt zijn:

- *Amateur: "Moordvrouw heeft vrij jonge acteurs waarbij Renee Soutendijk is neer gezet [sic] als ervaren speelster, maar haar rol in de serie vond ik ook niet echt overtuigend en had naar mijn idee ook best gepeeld"*

kunnen worden door een minder ervaren acteur, aangezien ze de serie niet echt draagt.” (blz. 62 realistisch - ama 14.2)

- *Amateur: “Het acteerwerk is niet altijd even geweldig, wat naar mijn idee de serie een klein beetje onderuit haalt.” (blz. 56 esthetisch - ama 22.2)*

Kortom, amateurs formuleren hun argumenten als hun persoonlijke mening en ervaring terwijl professionals hun argumenten vaak formuleren als een mening van de algemene kijker of als een vaststaand gegeven.

Omslachtigheid

Een ander punt waarin de argumentatie van amateurs fundamenteel verschilt van die van professionals is in het feit dat amateurs meer woorden nodig hebben om een bepaald punt te maken terwijl professionals meer to-the-point zijn. Dit verschil is ook terug te zien in elk perspectief van dit onderzoek. Recensies van amateurs zijn dus over het algemeen omslachtiger dan professionele recensies. Tijdens het verzamelen van de te onderzoeken recensies viel het al op dat de recensies van amateurs meestal een groter woordaantal tellen en tijdens het onderzoek werd duidelijk dat de oorzaak hiervan mogelijk ligt in het feit dat amateurs een argument maken met veel meer woorden. Het totaal aantal woorden van alle argumenten van amateurs uit bijlage 2 ligt dan ook hoger dan het totaal van alle professionele argumenten. Hoe ziet dit verschil in omslachtigheid er dan precies uit?

Expliciet tegenover impliciet

Eén belangrijke manier waardoor de argumenten van amateurs langer worden is dat zij eerst een algemeen statement maken van hun mening zoals:

- *Amateur: “De cliffhanger is erg goed” (blz. 50 esthetisch - ama 2.6)*

- *Amateur: “Het meest onder de indruk was ik uiteindelijk toch van Barry Atsma.” (blz. 52 esthetisch - ama 6.4)*

Zoals blijkt uit het onderwerp 'vertelperspectief' (dat besproken is als eerste verschil tussen professionele recensies en amateurrecensies) formuleren de amateurs deze statements vaak vanuit de ik-vorm. Na zo'n statement volgt dan de uitleg van het statement waarin wordt uitgelegd waarom de cliffhanger goed was of waarom de desbetreffende schrijver het meest onder de indruk was van Barry Atsma. “De cliffhanger is erg goed” wordt in dit geval gevolgd door:

- *Amateur: “: in plaats van de nadruk te leggen op wat er in het volgende seizoen gaat gebeuren is ervoor gekozen om de kijkers achter te laten met een gevoel van 'hoe moet het in hemelsnaam nu verder?'. Ze*

hadden de aflevering een paar minuten eerder kunnen laten stoppen zodat je meer vragen had over wat er vervolgens zou gebeuren, maar dat was veel minder sterk geweest.” (blz. 50 esthetisch - ama 2.6)

Het tweede voorbeeld wordt dan het volgende:

- *Amateur: “Het meest onder de indruk was ik uiteindelijk toch van Barry Atsma. Een acteur die ik werkelijk in elke film en serie altijd vlakjes vindt [sic] zet in deze serie zo 'n daadwerkelijk andere rol neer dat ik hem voor het eerst serieus nam.” (blz. 52 esthetisch - ama 6.4)*

Amateurs verwoorden hun argumenten dus op een expliciete manier. Ze benoemen expliciet wat ze vinden. Dit lijkt de meest voor de hand liggende manier om een recensie te schrijven en deze vorm van argumentatie wordt ook veel gebruikt. Er blijkt echter dat professionals vaak een andere methode gebruiken. In plaats van een statement met daarbij een uitleg noemen professionals alleen de uitleg. In het geval van het voorbeeld van de cliffhanger zou een professional kunnen zeggen:

- *Professional (zelf bedacht voorbeeld): “De cliffhanger liet de kijker achter met een gevoel van 'hoe nu verder?' in plaats van de nadruk te leggen op wat er in het volgende seizoen gaat gebeuren.” (zelf bedacht voorbeeld)*

Hierbij vermeldt de schrijver dus niet of deze cliffhanger goed, slecht, geweldig of spannend was, maar door de uitleg die gegeven wordt kan de lezer zelf concluderen dat dit een goede en spannende cliffhanger moet zijn. Deze manier van argumenteren is te zien als meer impliciet ten opzichte van amateurs. Een aantal voorbeelden hiervan zijn:

- *Professional: “Een paar seconden duurde het slechts, maar bij het eerste shot van Fokke Augustinus in de klei tussen de maïsvelden zoog je meteen in de donkere, dreigende sfeer van Hollands Hoop (VARA, NTR, VPRO).” (blz. 64 emotioneel - pro 1.1)*
- *Professional: “Met al die verhaallijnen (ook nog een bovennatuurlijk lijntje over een kind dat visionaire tekeningen maakt en contact met de doden heeft) en scènes die voortdurend dramatische uitroeptekens plaatsen is de kijker ondertussen vergeefs op zoek naar houvast.” (blz. 64 emotioneel pro 3.1)*

Het verschil tussen impliciete en expliciete argumenten zorgde tijdens het onderzoek ervoor dat de argumenten van professionals soms lastig te herkennen waren in de recensies en dat het soms twijfelachtig was of een uitdrukking in de lijst met argumentatie hoorde.

Door het verschil in expliciet en impliciet verwoorden lijkt het alsof amateurs in het realistische perspectief vaker oordelen over (on)geloofwaardigheid van een serie (of acteur) terwijl professionals dit in feite ook veel doen maar dit valt minder op omdat ze het woord '(on)geloofwaardig' niet gebruiken. De impliciete argumenten van professionals over geloofwaardigheid zijn meestal dan ook niet gecategoriseerd bij het realistisch perspectief maar bij het esthetisch perspectief doordat zij impliciet zijn. Zo is dit verschil tussen professionals en amateurs van invloed op de categorisatie per perspectief. Een gevolg hiervan is dat binnen het realistisch perspectief de argumenten van professionals voornamelijk over maatschappelijke thema's

gaan en nauwelijks over geloofwaardigheid. Aan de andere kant wordt ethiek en aansluiting bij de actualiteit door amateurs nauwelijks besproken. Wanneer we alleen kijken naar het verschil tussen professionals en amateurs binnen het realistisch perspectief komt dus naar voren dat amateurs het voornamelijk hebben over geloofwaardigheid terwijl professionals voornamelijk bespreken wat de maatschappelijke relevantie van de televisieserie is.

Herhaling in elkaar opvolgende zinnen

Het expliciet verwoorden van argumenten is niet het enige waardoor amateurs omslachtiger zijn in het schrijven van een recensie. Wat namelijk ook bij veel amateurs terug te zien is, is dat zij in elkaar opvolgende zinnen min of meer hetzelfde zeggen, maar dan met andere woorden.

Voorbeelden hiervan zijn:

- *Amateur: "Dit zijn van die zijwegen die het handelen van bepaalde personages twijfelachtig maken. Dat is problematisch, aangezien het van belang is dat je de ontwikkeling die personages meemaken dient te geloven. De makers dienen je te overtuigen dat de gedragingen van personages aannemelijk zijn. Dat de ontwikkeling verdiend is. In dit eerste seizoen is dit niet altijd het geval." (blz. 61 realistisch - ama 4.2)*
- *Amateur: "De bloedverwanten worden gespeeld door een ware top cast. Onder andere Henriette Tol, Derek de Lint, Tanja Jess, Saskia Temmink, Sylvia Hoeks en Yvonne van der Hurk liften de serie naar een hoger niveau dan de gemiddelde Nederlandse serie. Nog nooit heeft een Nederlandse serie zo'n goede cast gekend, er zit werkelijk geen slechte acteur bij." (blz. 56 esthetisch - ama 20.1)*

Professionals snijden in elkaar opvolgende zinnen vaak weer totaal nieuwe dingen aan. Dit hangt samen met het expliciet tegenover impliciet verwoorden van argumenten. Het gaat in meerder opeenvolgende zinnen over hetzelfde onderwerp omdat eerst het standpunt wordt genoemd en daarna de uitleg hiervan wordt gegeven. Dit zal nog verder worden uitgediept in de categorie 'onderwerpen combineren'.

Informatie over irrelevante zaken

Bij het esthetische perspectief is goed te zien dat amateurs ook vaak extra informatie geven waar deze niet nodig lijkt zoals eigen mening over dingen die buiten de serie liggen of specifieke voorbeelden uit de serie die alleen te begrijpen zijn voor iemand die de serie heeft gezien. Dit is voornamelijk te zien in de esthetische argumenten omdat de argumenten die horen bij de andere categorieën duidelijker afgebakend zijn en de irrelevante zaken dus meestal worden geschaard onder de esthetische argumenten. Wat amateurs vaak doen wordt duidelijk in:

- *Amateur: "Mijn verwachtingen over goed acteerwerk zijn uitgekomen en zelfs overtroffen. Bij Nederlandse series kan ik me soms ergeren aan het meer oplezen van het script dan acteren, bij Celblok H is dat geheel niet van toepassing." (blz. 54 esthetisch - ama 15.4)*
- *Amateur: "Ik heb een donkerbruin vermoeden dat als er Engels, Deens, Frans of Zweeds werd gesproken in deze serie het veel meer fans en dus kijkers zou hebben. (blz. 50 esthetisch - ama 1.2)*

Zinslengte

Zoals aan bod zal komen in de vierde categorie, 'complex taalgebruik', gebruiken amateurs vaak kortere zinsconstructies dan professionals en ook hierdoor wordt het totaal aantal woorden vaak vergroot en neemt de omslachtigheid toe. In iedere nieuwe zin moet namelijk het onderwerp opnieuw duidelijk zijn om onjuiste verwijzingen te voorkomen en dit neemt meer woorden in beslag dan wanneer zinnen samengevoegd zouden worden door middel van leestekens.

Herhaling verderop in de tekst

Zoals hierboven genoemd, is het totaal aantal woorden van alle argumenten van amateurs groter dan het totaal aantal woorden van alle argumenten van professionals. De argumenten zijn opgedeeld in genummerde bullets per recensie en per soort argument (esthetisch, realistisch en emotioneel), zoals te zien in bijlage 2. Het gemiddeld aantal woorden per bullet van professionals en amateurs is ongeveer gelijk. Dit lijkt onlogisch in combinatie met bovenstaand gegeven dat amateurs omslachtiger zijn, maar de uitleg hiervan zal besproken worden in de derde categorie: 'onderwerpen combineren'.

Zoals uit bovenstaande informatie geconcludeerd kan worden is het totale aantal bullets van amateurs dus ook groter. Hierin komt het laatste aspect van de omslachtigheid terug, namelijk, amateurs herhalen veel argumenten later in de tekst nog een keer of geven nog een samenvatting aan het einde van een alinea. Dit verschil valt dus niet onder één specifieke deelvraag maar in het totaal van alle argumenten uit één recensie. Van de voorbeelden hieronder komen de eerste twee uit dezelfde recensie en de laatste drie uit een andere.

- *Amateur: "Het beeld van de middelbare school en alle tienerproblemen die daarbij komen worden ontzettend stereotype neergezet." (blz. 57 esthetisch- ama 25.2)*
- *Amateur: "Zoals al eerder aangegeven wordt de middelbare school stereotype weergegeven. Maar dat niet alleen. Van ieder cliché wordt gebruikt [sic] gemaakt, niet alleen over de leerlingen, maar vooral ook over de leraren die seks heeft met het schoolhoofd. (blz. 57 esthetisch- ama 25.4)*

- *Amateur: "Het acteerwerk is sowieso erg goed in deze serie. Ondanks de soms wat vlakke personages, halen de acteurs er alles uit wat er in zit. Loes Haverkort en Fedja van Huêt zijn uitstekend op elkaar ingespeeld, [sic] en ook de vaste gastrollen zijn met acteurs als Mark Rietman (Vuurzee), Maria Kraakman (Schneider vs Bax) en Nasrdin Dchar (Rabat) uitstekend bezet." (blz. 57 esthetisch - ama 24.3)*
- *Amateur: "Het nadeel van De Jacht is dat het verhaal af en toe iets te voorspelbaar is en dat, zoals eerder aangegeven, de personages soms wat vlak zijn." (blz. 57 esthetisch - ama 24.4)*
- *Amateur: "De serie is spannend, bevat genoeg actie en wordt gedragen door sterke acteurs." (blz. 57 esthetisch - ama 24.5)*

Waar een professional een korte tekst schrijft waarin alle punten die hij wil benoemen één keer langskomen, schrijven amateurs vaak een langere tekst waarin het ook nodig is te herhalen of samen te vatten wat eerder is gezegd.

Amateurs zijn dus omslachtiger dan professionals in het beargumenteren van hun standpunt over de kwaliteit van een serie. De oorzaak hiervan zou goed kunnen liggen in het feit dat professionals te maken hebben met een bepaalde beperkte ruimte in de krant en daarom niet meer dan een specifiek aantal woorden mogen gebruiken voor hun recensie. Hierdoor worden zij dus gedwongen de argumenten kort en bondig te houden, maar tegelijkertijd wel zo sterk en duidelijk mogelijk.

Onderwerpen combineren

De volgende categorie waarin professionals verschillen van amateurs is dat professionals meer geneigd zijn binnen één zin een standpunt te geven over verschillende soorten onderdelen van de serie. Op basis van het onderzoek van De Jong en Burgers wordt in deze analyse ook aandacht gegeven aan het onderdeel van de serie waarop een argument gebaseerd is.⁴³

Wat professionals vaak doen is dat zij binnen één zin een opmerking maken over twee of meerdere onderdelen van een serie. Dit komt duidelijk naar voren in:

- *Professional: "Daartegenover stond bovendien een aangename dosis ironie of zelfs comedy, zonder dat het de geloofwaardigheid of de spanning aantastte." (blz. 64 emotioneel - pro 1.2)*
- *Professional: "Net als in Overspel kan Ketelaar de spanning als een echte vakman opschroeven, maar ook de aandacht voor de absurde kanten van het leven is nooit ver weg." (blz. 43 esthetisch - pro 4.3)*

Dit soort formuleringen zijn bij professionals vaker te ontdekken dan bij de amateurs.

---

⁴³ De Jong en Burgers, "Do consumer critics write differently from professional critics,".

Ook kan het zijn dat professionals binnen één zin zowel iets positiefs als iets negatiefs

zeggen. Dit is te zien in:

- *Professional: "De serie, onder regie van Dana Nechustan (onder meer Annie M.G.) en met een sterk scenario van Franky Ribbens, moest in de eerste aflevering nog wat aan vaart inboeten vanwege de introductie van karakters en verhaallijn, maar een stiekeme vooruitblik leert dat het in volgende delen helemaal goed komt." (blz. 42 esthetisch - pro 1.1)*

Deze uitingen zorgen ervoor dat een professional meer nuance lijkt te hebben in zijn/haar standpunt over de serie. De professionals doen niet vaak uitspraken die erop wijzen dat zij de serie (of een bepaald onderdeel ervan) geweldig goed of juist erg slecht vinden. Dit kan mede de oorzaak zijn van de verschillen die er zijn ontdekt op het gebied van vertelperspectief. Een amateur die een hele stellige mening uit doet er goed aan hierbij te vermelden dat het zijn/haar mening is en gebruik te maken van de andere tactieken die zijn omschreven bij 'vertelperspectief'. Een voorbeeld van een amateur die iets niet goed vindt:

- *Amateur: "Het acteerwerk is niet altijd even geweldig, wat naar mijn idee de serie een klein beetje onderuit haalt." (blz. 56 esthetisch - ama 22.2)*

Het gevoel dat professionals niet stellig zijn in hun mening komt ook mede voort uit het feit dat zij hun mening/statement niet expliciet benoemen maar alleen de uitleg geven zodat een lezer zelf het standpunt kan bedenken, zoals is uitgelegd in de categorie 'omslachtheid'.

Complex taalgebruik

Het laatste aspect waarin amateurs en professionals van elkaar verschillen is de taalvorm die zij gebruiken. Complexiteit van taal is een breed begrip waar een groot scala aan aspecten onder vallen, maar in dit onderzoek zijn er een aantal elementen waarin professionele argumenten voornamelijk verschillen van argumenten van amateurs en alleen deze elementen zullen hier besproken worden. Deze voornaamste verschillen op het gebied van complex taalgebruik zijn in ieder perspectief terug te zien wat zou kunnen liggen aan het feit dat onderstaande punten verschillen zijn die het meest behoren tot micro niveau van de argumenten en daarom doet het thema van het argument er niet toe.

Zinslengte

Als eerste gebruiken professionals gemiddeld genomen langere zinnen dan amateurs. Een aantal voorbeelden van citaten waarin professionals lange zinnen maken en veel komma's gebruiken zijn:

- *Professional*: “Dat heeft te maken met, daar hebben we het weer, de lichamelijke intensiteit van de vertolking (ze heeft werkelijk de conditie en het gewicht van een topsporter), maar ook met een bewonderenswaardige felheid, die de tegenstrijdige gevoelens van het personage direct zonder veel tekst duidelijk maakt.” (blz. 48 esthetisch - pro 23.4)
- *Professional*: “Vooral de schokkende oorlogsscènes zijn sterk in het verhaal gemonteerd: we zien in het verleden SS ers [sic] het massagraf dichtgooien, terwijl in het heden Knoop bij een oud-verzetsstrijder belastend materiaal opgraaft in een kas. Als Knoop de opgraving van het massagraf bezoekt, zien we Menten dode eenden uit zijn zwembad vissen.” (blz. 48 esthetisch - pro 21.2)
- *Professional*: “Aanvankelijk is dat typetje van Clemens storend, want er ontstaat een frustrerend grijs gebied bij dit soort faction, de mengeling van feit en fictie: als dit detail treffend is, wat klopt er dan nog meer, [sic] en wat is verzonnen? Daar wil je niet aan denken als kijker.” (blz. 60 realistisch - pro 25.2)

Een aantal voorbeelden waarin te zien is hoe amateurs juist korte zinsconstructies maken zijn:

- *Amateur*: “Dit zijn van die zijwegen die het handelen van bepaalde personages twijfelachtig maken. Dat is problematisch, aangezien het van belang is dat je de ontwikkeling die personages meemaken dient te geloven. De makers dienen je te overtuigen dat de gedragingen van personages aannemelijk zijn. Dat de ontwikkeling verdiend is. In dit eerste seizoen is dit niet altijd het geval.” (blz. 61 realistisch - ama 4.2)
- *Amateur*: “Divorce laat je lachen, nadenken, maar vooral genieten.” (blz. 67 emotioneel - ama 16.3)

Moeilijke woorden

Een ander element van taalgebruik waarin amateurs en professionals van elkaar verschillen in televisierecensies is het gebruik van moeilijkere woorden. Er is een verschil in de mate waarin vakjargon gebruikt wordt (waar professionals dit meer doen dan amateurs) maar dit verschil is minimaal. Duidelijker echter is dat professionals meer woorden gebruiken die gevoelsmatig minder vaak gebruikt worden in de Nederlandse taal. Een opvallende subcategorie binnen de moeilijkere woorden zijn de bijvoeglijke naamwoorden die zij gebruiken waarmee ze regelmatig een combinatie maken met een zelfstandig naamwoord die niet per se voor de hand ligt. Voorbeelden zijn de woorden en zinsdelen:

- *Professional*: “Qua grootstedelijk realisme” (blz. 60 realistisch - pro 23.1)
- *Professional*: “contemporain” (blz. 59 realistisch - pro 8.1)
- *Professional*: “potsierlijk” (blz. 43 esthetisch - pro 3.6)
- *Professional*: “rücksichtslos ploerterig” (blz. 43 esthetisch - pro 5.3)

Creatieve zinsconstructies

Een andere manier waarop professionals complexere taal gebruiken is dat zij creatieve zinsconstructies vormen. Dit heeft uiteraard te maken met het eerder genoemde punt dat de zinnen van professionals over het algemeen langer zijn, maar het heeft ook te maken met de volgorde van de woorden in de zin. Een voorbeeld van een professional is:

- *Professional: "In een prachtige scène arriveert Marius wat laat op een ouderavond en voel je het ongemak bij de andere ouders, die toch al wat krap op die kleine stoeltjes zitten." (blz. 64 emotioneel - pro 4.1)*

Door soortgelijke zinsconstructies van professionals wordt het voor hen ook mogelijk om in één zin veel informatie over te brengen en eventueel een mening te geven over meerdere onderdelen van een serie, zoals naar voren is gekomen in de categorie "onderwerpen combineren". Bovendien sluit dit aan bij het idee dat amateurs meer woorden besteden aan het maken van één argument.

Spreekwoordelijke taal

De creatieve zinsconstructies gaan vaak gepaard met spreekwoordelijke taal, wat het laatste subthema van complex taalgebruik is. Professionals gebruiken duidelijk vaker dan amateurs spreekwoordelijke taal in hun recensies. Dit is te zien in:

- *Professional: "scènes die voortdurend dramatische uitroepstekens plaatsen" (blz. 64 emotioneel - pro 3.1)*
- *Professional: "De Winter nam, in zijn drang alle actuele contrasten in Europa mee te nemen, misschien iets te veel hooi op zijn vork." (blz. 59 realistisch - pro 12.1)*

Kortom, amateurs en professionals verschillen van elkaar in de mate waarin zij gebruik maken van complexe taal. Onder complex taalgebruik verstaan we in dit geval lange zinnen, moeilijkere woorden, creatieve zinsconstructies en spreekwoordelijke taal. Deze bevindingen zijn in lijn met de eerder benoemde verschillen

Samenvatting analyse

De vier categorieën met verschillen tussen professionals en amateurs zijn 'vertelperspectief', 'omslachtheid', 'onderwerpen combineren' en 'complex taalgebruik'. Deze vier verschillen zijn terug te zien in iedere deelvraag van dit onderzoek.

Met 'vertelperspectief' wordt bedoeld dat amateurs in de formulering van hun mening een ik-perspectief hanteren en dit ook benadrukken door woorden als 'persoonlijk vond ik'. Zoals in het realistisch perspectief naar voren kwam formuleren professionals hun mening als de mening van de algemene kijker of formuleren een argument in de vorm van een feit.

Tot 'omslachtheid' behoort dat amateurs hun standpunt expliciet verwoorden en dat de argumentatie hierop volgt, terwijl door professionals de standpunten impliciet zijn in de vorm van de argumentatie. In het realistische perspectief resulteerde dit in een verschil tussen het onderwerp dat amateurs en professionals bespreken waar de eersten het vaker over geloofwaardigheid hebben

en de tweeden meer over maatschappelijke relevantie. Een ander onderdeel van omslachtigheid is dat amateurs geneigd zijn in elkaar opvolgende zinnen ongeveer hetzelfde te zeggen, maar dan met andere woorden. Tot omslachtigheid behoort ook het feit dat amateurs veel informatie geven over de serie die niet begrijpelijk is als je de serie niet gezien hebt, of informatie die nauwelijks met de vorm of inhoud van de serie te maken heeft. Het laatste onderdeel van omslachtigheid is dat amateurs verderop in de recensie vaak nog een samenvatting geven van de besproken argumenten of op een andere manier veel argumenten herhalen.

Met 'onderwerpen combineren' wordt bedoeld dat professionals in één zin commentaar geven over meerdere onderdelen van de serie en vaak ook nuance aanbrengen door zowel iets positiefs als iets negatiefs te zeggen.

'Complex taalgebruik' wordt in dit geval gezien als het gebruik van langere zinnen, moeilijkere woorden, creatievere zinsconstructies en meer spreekwoordelijke taal door professionals. Dit verschil komt in ieder perspectief voor omdat het verschil zit in het microniveau van de retorische analyse.

4. Conclusie

Op basis van de analyse aan de hand van de deelvragen kan geconcludeerd worden dat professionals en amateurs wel degelijk verschillend argumenteren op een aantal vlakken. Hiervoor zijn 25 professionele recensies en 25 amateurrecensies onderzocht op basis van retorische verschillen in hun argumentatie. Argumenten zijn onderverdeeld in drie categorieën, welke de deelvragen vormen. Uit iedere deelvraag kwamen ongeveer dezelfde verschillen tussen professionals en amateurs naar voren en daarom zijn deze uiteengezet in de vorm van vier categorieën. Bovendien wordt door Braun en Clarke voor een thematische analyse afgeraden de resultaten op te delen in de deelvragen.⁴⁴ De vier categorieën zijn genoemd 'vertelperspectief', 'omslachtingheid', 'onderwerpen combineren' en 'complex taalgebruik' en zijn dus algemene verschillen tussen professionals en amateurs omdat ze in iedere deelvraag aanwezig waren.

Concluderend valt te zeggen dat deze vier verschillen passen bij het platform waarop de recensies gepubliceerd worden en hiermee waarschijnlijk ook bij het publiek dat de desbetreffende recensies leest. De recensies op mijnserie.nl kunnen bijvoorbeeld verschijnen als zoekresultaat op Google wanneer iemand meer te weten wil komen over een specifieke serie. De lezer heeft dan begrijpelijke, uitgebreide informatie nodig waarmee hij/zij kan besluiten of de serie de moeite waard is om te gaan kijken. De recensies in de Volkskrant, NRC Handelsblad, Het Parool of Trouw zijn nauwelijks terug te zoeken voor een lezer die op zoek is naar specifieke informatie over een serie. Een lezer van een krant bladert erdoorheen, wordt aangesproken door een pakkende titel van een recensie of misschien door de gewoonte van het lezen van een column met recensies en besluit daardoor de recensie te lezen. Een krantenlezer heeft de serie waar het over gaat wel gezien, nog niet gezien of is misschien niet van plan de serie ooit te gaan kijken. Het is niet ondenkbaar dat deze lezer de recensie (en de volledige krant) leest om het gevoel te hebben op de hoogte te zijn en mee te kunnen praten. In dit geval is het gepast dat in deze recensie een algemene mening wordt gepresenteerd zoals naar voren komt in 'vertelperspectief'. Bovendien is het voor een krant van belang dat de recensie reflecteert op de aansluiting bij maatschappelijke thema's en bij de actualiteit wat volgens het realistisch perspectief aanzienlijk vaker gebeurde door professionals dan door amateurs. Zo kan voor de meeste verschillen een verklaring gevonden worden in het platform en de wensen van een gebruiker van het platform.

---

⁴⁴ Braun en Clarke, "Using thematic analysis in psychology," 94.

Dit sluit aan bij het idee van Clay Shirky dat hij presenteert in hoofdstuk 3 van zijn boek *Here comes everybody*.⁴⁵ Zo zegt hij over de opkomst van amateurs in de journalistiek: “The change isn’t a shift from one kind of news institution to another, but rather in the definition of news: from news as an institutional prerogative to news as part of a communications ecosystem”.⁴⁶ Hij stelt dus dat de verandering plaatsvindt in de definitie die wij van nieuws hebben en dat het niet per se belangrijk is via welk medium we dit nieuws te zien krijgen. Dit is van toepassing op dit onderzoek naar recensies omdat het denkbaar is dat onze definitie van recensies en de manier waarop wij deze gebruiken veranderd is met de komst van het internet. Recensies van amateurs worden op een andere manier gebruikt, passend bij een andere definitie van recensies en andere wensen van de lezer ten opzichte van professionele recensies. Er zijn veel verschillen tussen beide, maar deze verschillen passen bij het desbetreffende platform.

Dit onderzoek kwam voort uit de kritiek die bestaat op de opkomst van amateurs en de gedachte dat door de opkomst van amateurs de professionele mediavormen zullen verdwijnen. Bovendien heerst de algemene opvatting dat wanneer amateurs de professionals vervangen dit ten koste gaat van de kwaliteit van, in dit geval, recensies. Op basis van bovenstaande conclusie is het niet aannemelijk dat de komst van amateurkritieken het verdwijnen van professionele kritieken betekent. De conclusie laat zien dat amateurkritieken en professionele kritieken allebei een ander deel van de markt bedienen en beantwoorden aan een andere vraag. Het valt dus te verwachten dat amateurs en professionals beide televisierecensies zullen blijven schrijven die aan andere kwaliteiten voldoen. Shirky zegt hierover: “[W]e make a distinction between the general ability to write and the professional ability to write in a calligraphic hand, just as we do between the general ability to drive and the professional ability to drive a race car.”⁴⁷ Op eenzelfde wijze kan worden gezegd dat ook professionele recensies en amateurrecensies dusdanig anders zijn dat zij niet te vergelijken zijn.

Opvallend aan de resultaten van dit onderzoek is dat de besproken verschillen aanwezig zijn in iedere deelvraag. Binnen een deelvraag worden argumenten vergeleken die gaan over één soort

---

⁴⁵ Clay Shirky, “3. Everyone is a media outlet” in *Here comes everybody: The power of organizing without organisation* (New York: The Penguin Press, 2008): 55-80.

⁴⁶ Shirky, “Everyone is a media outlet,” 65-6.

⁴⁷ Shirky, “Everyone is a media outlet,” 80.

thema. Blijkbaar heeft het thema dat besproken wordt door professionals en amateurs dus weinig effect op de schrijfstijl die zij hanteren. De verschillen tussen amateurs en professionals waren bij iedere deelvraag dan ook vrijwel gelijk.

Het is belangrijk om op te merken dat naast alle verschillen die in de analyse zijn besproken er ook veel overeenkomsten zijn. De keuze voor de focus op de verschillen tussen professionals en amateurs komt voort uit eerdere onderzoeken waarin dezelfde focus wordt gelegd. De verschillen zijn bovendien belangrijk om te onderzoeken omdat we alleen op die manier erachter kunnen komen of gezegd kan worden dat met de komst van amateurs een stukje van de kwaliteit verdwijnt. Een focus op de overeenkomsten tussen professionals en amateurs zou uiteraard een ander onderzoek, maar ook andere resultaten opleveren.

Wat ook van invloed is op de uitkomst van dit onderzoek is de specifieke data uit de recensies waar de focus op ligt. In dit geval is gekozen voor het onderzoeken van drie soorten argumenten, aan de hand van Janssen, die de basis vormen voor de drie deelvragen. Deze deelvragen maakten het totaal aantal argumenten makkelijker te overzien. Wanneer een onderzoek juist gericht zou zijn op de omschrijvingen, zoals deze door De Jong en Burgers genoemd worden, levert dit mogelijk andere resultaten op.

Het zou interessant zijn om verder te onderzoeken hoe deze verschillen vorm krijgen wanneer kranten steeds meer verschuiven naar digitale versies. Wanneer iemand een abonnement heeft op een krant kan hij/zij hiermee vaak ook online inloggen en artikelen teruglezen. Aan de hand van de resultaten van dit onderzoek kan het fenomeen van de digitale krant op soortgelijke wijze bestudeerd worden. Bovendien is het op een geheel andere manier interessant om te onderzoeken of de krant (op papier of digitaal) überhaupt nog zal blijven bestaan. Als een krant zou verdwijnen zou daarmee ook de toekomst van professionele recensenten alsnog onder druk kunnen komen te staan.

Bibliografie

- Aart, Kimberly van en Annemarie Kersten. "Televisiedrama volgens kijker/criticus: kwaliteitsoordelen in online recensies en publieksreacties over dramaseries." *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap* 44 (2016): 150-167. https://www.tijdschriftvoorcommunicatiewetenschap-nl.proxy.library.uu.nl/inhoud/tijdschrift_artikel/CW-44-2-4/Televisiedrama-volgens-kijker-criticus.
- Beerekamp, Hans. "Moszkowicz-sage bijna streekroman." *NRC Handelsblad*. 26 januari 2017.
- Berger, Arthur Asa. "7. Discourse analysis." In *Media and Communication Research Methods: An Introduction to Qualitative and Quantitative Approaches*. 4de druk London: Sage Publications, 2015.
- Braun, Virginia en Victoria Clarke. "Using thematic analysis in psychology." *Qualitative Research in Psychology* 3:2 (2006): 77-10. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>.
- Crone, Vincent C.A. *De Kwetsbare Kijker: Een culturele geschiedenis van televisie in Nederland*. Amsterdam: University Press, 2007.
- Geelen, Jean-Pierre. "Hollands." *De Volkskrant*. 28 september 2014.
- Gray, Jonathan. "New audiences, new textualities: Anti-fans and non-fans." *International Journal of Cultural Studies* 6 (2003): 61-81.
- Ignatow, Gabe en Rada Mihalcea. "7. Thematic Analysis, Qualitative Data Analysis Software, and Visualization" en "8. Narrative Analysis." In *Text Mining: A Guidebook for the Social Sciences*. Los Angeles: Sage Publications, 2017.
- Janssen, Paula. "Kritiek op filmkritiek: Een onderzoek naar de argumentatie in hedendaagse filmkritiek van professionele filmcritici en amateurs." Master thesis, Univ. Utrecht, 2014.
- Jenkins, Henry. *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide*. New York: NY Univ. Press, 2006.
- Jong, Ilona K.E. de en Christian Burgers. "Do consumer critics write differently from professional critics? A genre analysis of online film reviews." *Discourse, Context and Media* 2 (2013): 75-83. <http://dx.doi.org/10.1016/j.dcm.2013.03.001>.
- Keen, Andrew. *The Cult of the Amateur: How blogs, MySpace, YouTube and the rest of today's user-generated content are killing our culture and economy*. London: Nicholas Brealey Publishing, 2008.

Lotz, Amanda D. "On 'Television Criticism': The Pursuit of the Critical Examination of a Popular Art." *Popular Communication* 6 (2008): 20-36. <http://dx.doi.org/10.1080/15405700701746509>.

McNeill, Patrick en Steve Chapman. *Research Methods*. 3de editie London, New York: Routledge, 2005.

Moorman, Mark. "Netflixkiller ontstijgt gemiddelde soap niet." *Dagblad van het Noorden*. 2 april 2015.

Shirky, Clay. "3. Everyone is a media outlet." In *Here comes everybody: The power of organizing without organisation*. New York: The Penguin Press, 2008.

Wooffitt, Robin. *Conversation Analysis and Discourse Analysis: A Comparative and Critical Introduction*. London: Sage Publications, 2005.

Recensies (Bijlage 1)

Professionele recensie 1:

Jean-Pierre Geelen, "Hollands," *de Volkskrant*, 29 september 2014.

Recensie van HOLLANDS HOOP

Professionele recensie 2:

Hans Beerekamp, "Moszkowicz-sage bijna streekroman," *NRC Handelsblad*, 26 januari 2017.

Recensie van DE MAATSCHAP

Professionele recensie 3:

Mark Moorman, "Netflixkiller ontstijgt gemiddelde soap niet," *Het Parool*, 30 maart 2015.

Recensie van ZWARTE TULP

Professionele recensie 4:

Mark Moorman, V kijkt (nieuwe) series en bespreekt er elke week een. *de Volkskrant*, 25 januari 2017.

Recensie van KLEM

Professionele recensie 5:

Hein Janssen, V kijkt (nieuwe series) en bespreekt er elke week een. *de Volkskrant*, 18 januari 2017.

Recensie van WEEMOEDT

Professionele recensie 6:

Mark Moorman, "Ambitieuze poging stad, inwoners en geschiedenis te verbinden," *de Volkskrant*, 17 januari 2017.

Recensie van BRUSSEL

Professionele recensie 7:

Hein Janssen, V kijkt (nieuwe) series en bespreekt er elke week een. *de Volkskrant*, 7 december 2016.

Recensie van PETTICOAT

Professionele recensie 8:

Mark Moorman, V kijkt (nieuwe) series en bespreekt er welke week een. *de Volkskrant*, 23 november 2016.

Recensie van ALS DE DIJKEN BREKEN

Professionele recensie 9:

Mark Moorman, V kijkt (nieuwe) series en bespreekt er welke week een. *de Volkskrant*, 9 november 2016.

Recensie van A'DAM E.V.A.

Professionele recensie 10:

Hans Beerekamp, "Maffiaclichés in een desastreuze tv-serie," *NRC Handelsblad*, 28 oktober 2016.

Recensie van LA FAMIGLIA

Professionele recensie 11:

Rosan Hollak, "Vleugje surrealisme in de bollenstreek," *NRC Handelsblad*, 31 maart 2015.

Recensie van ZWARTE TULP

Professionele recensie 12:

Joep School, "Te veel Europa, te weinig Brusselse achterkamertjes," *Het Parool*, 21 januari 2017.

Recensie van BRUSSEL

Professionele recensie 13:

Willem Pekelder, "'Bagels&Bubbels' zegt veel over de tijdgeest," *Trouw*, 24 april 2015.

Recensie van BAGELS&BUBBELS

Professionele recensie 14:

Han Lips, "Niet wéér een serie met witte jassen," *Het Parool*, 7 december 2016.

Recensie van DE MANNEN VAN DOKTER ANNE

Professionele recensie 15:

Han Lips, "Vlucht HS13 heeft zo'n sensationele titel niet nodig," *Het Parool*, 26 september 2016.

Recensie van VLUCHT HS13

Professionele recensie 16:

Hanna Bervoets, "On-Nederlands," *de Volkskrant*, 5 september 2016.

Recensie van VLUCHT HS13

Professionele recensie 17:

Frank Heinen, "Menten," *de Volkskrant*, 8 december 2016.

Recensie van DE ZAAK MENTEN

Professionele recensie 18:

Hans Beerekamp, "Vlucht HS13: ambitieuze serie met moeilijk plot," *NRC Handelsblad*, 26 september 2016.

Recensie van VLUCHT HS13

Professionele recensie 19:

Wilfred Takken, "Kickbokser Nick is ook een beetje zwanger," *NRC Handelsblad*, 10 april 2017.

Recensie van VECHTERSCHART

Professionele recensie 20:

Hanna Bervoets, "Doorbraak," *de Volkskrant*, 14 november 2016.

Recensie van ALS DE DIJKEN BREKEN

Professionele recensie 21:

Wilfred Takken, "De jacht van Knoop op SS er Menten," *NRC Handelsblad*, 25 november 2016.

Recensie van DE ZAAK MENTEN

Professionele recensie 22:

Willem Pekelder, "Wat is er aan de hand? Prima drama bij BNN!," *Trouw*, 2 december 2015.

Recensie van VECHTERSCHART en TESSA

Professionele recensie 23:

Hans Beerekamp, "Een ongewoon ruig en fysiek kickboks-drama," *NRC Handelsblad*, 23 november 2015.

Recensie van VECHTERSCHART

Professionele recensie 24:

Han Lips, "Marius is dreigend én geestig," *Het Parool*, 24 maart 2017.

Recensie van KLEM

Professionele recensie 25:

Haro Kraak, "Faction," *de Volkskrant*, 2 februari 2017.

Recensie van DE MAATSCHAP

Amateur recensie 1:

Mijn Serie; Series; Zwarte Tulp; Recensies; “Zwarte Tulp - Seizoen 1.” Gepubliceerd op 29 mei 2015 door Mandy gelling. Geraadpleegd op 25 april 2017. <https://www.mijnserie.nl/zwarte-tulp/recensie/1236/zwarte-tulp-seizoen-1-roeman/>.

Amateur recensie 2:

Mijn Serie; Series; Flikken Maastricht; Recensies; “Flikken Maastricht - Seizoen 11.” Gepubliceerd op 9 maart 2017 door Nienke de Boode. Geraadpleegd op 25 april 2017. https://www.mijnserie.nl/flikken_maastricht/recensie/1833/flikken-maastricht-seizoen-11-nienkepiene/.

Amateur recensie 3:

Mijn Serie; Series; De Fractie; Recensies; “De Fractie - Seizoen 3.” Gepubliceerd op 9 september 2016 door Hessel Hoekstra. Geraadpleegd op 25 april 2017. https://www.mijnserie.nl/de_fractie/recensie/1650/de-fractie-seizoen-3-tweemaalh/.

Amateur recensie 4:

Mijn Serie; Series; Hollands Hoop; Recensies; “Hollands Hoop - Seizoen 1 (Blu-ray).” Gepubliceerd op 13 januari 2015 door Virgil Vevie. Geraadpleegd op 25 april 2017. https://www.mijnserie.nl/hollands_hoop/recensie/1107/hollands-hoop-seizoen-1-blu-ray-vevie/.

Amateur recensie 5:

Mijn Serie; Series; De Maatschap; Recensies; “De Maatschap - Eerste aflevering,” Gepubliceerd op 17 februari 2017 door Peter Rotthier. Geraadpleegd op 25 april 2017. <https://www.mijnserie.nl/de-maatschap/recensie/1830/de-maatschap-eerste-aflevering-rotthierpeter/>.

Amateur recensie 6:

Mijn Serie; Series; KLEM; Recensies; “KLEM - Seizoen 1.” Gepubliceerd op 4 april 2017 door Desmond Noordermeer. Geraadpleegd op 25 april 2017. <https://www.mijnserie.nl/klem/recensie/1877/klem-seizoen-1-desmondn/>.

Amateur recensie 7:

Mijn Serie; Series; Petticoat; Recensies; “Petticoat - Eerste aflevering.” Gepubliceerd op 17 november 2016 door Frederika Reihs. Geraadpleegd op 25 april 2017. <https://www.mijnserie.nl/petticoat/recensie/1733/petticoat-eerste-aflevering-frederika/>.

Amateur recensie 8:

Mijn Serie; Series; Als De Dijken Breken; Recensies; “Als De Dijken Breken - Eerste aflevering.” Gepubliceerd op 18 november 2016 door Wichita van Rijkdom. Geraadpleegd op 25 april 2017. <https://www.mijnserie.nl/als-de-dijken-breken/recensie/1731/als-de-dijken-breken-eerste-aflevering-wichitavrijkom/>.

Amateur recensie 9:

Mijn Serie; Series; Dokter Tinus; Recensies; “Dokter Tinus - Seizoen 2.” Gepubliceerd op 4 april 2014 door Eline Dullemond. Geraadpleegd op 25 april 2017. https://www.mijnserie.nl/dokter_tinus/recensie/726/dokter-tinus-seizoen-2-eline19/.

Amateur recensie 10:

Mijn Serie; Series; Vechtershart; Recensies; “Vechtershart - Seizoen 1.” Gepubliceerd op 23 april 2016 door Conan Miller. Geraadpleegd op 25 april 2017. <https://www.mijnserie.nl/vechtershart/recensie/1508/vechtershart-seizoen-1-dvd-conanmiller/>.

Amateur recensie 11:

Mijn Serie; Series; Penoja; Recensies; “Penoza - Seizoen 3.” Gepubliceerd op 10 oktober 2014 door René van Wonderen. Geraadpleegd op 25 april 2017. <https://www.mijnserie.nl/penoza/recensie/987/penoza-seizoen-3-wondermans/>.

Amateur recensie 12:

Mijn Serie; Series; Baantjer; Recensies; “Baantjer - Seizoen 12.” Gepubliceerd op 29 januari 2013 door wouterlive07. Geraadpleegd op 25 april 2017. <https://www.mijnserie.nl/baantjer/recensie/193/baantjer-seizoen-12-wouterlive07/>.

Amateur recensie 13:

Mijn Serie; Series; Feuten; Recensies; “Feuten - Seizoen 3.” Gepubliceerd op 27 mei 2013 door Nico Hoeijmans. Geraadpleegd op 25 april 2017. <https://www.mijnserie.nl/feuten/recensie/368/feuten-seizoen-3-mrekon/>.

Amateur recensie 14:

Mijn Serie; Series; Moordvrouw; Recensies; “Moordvrouw seizoen 1.” Gepubliceerd op 5 november 2012 door pah74. Geraadpleegd op 25 april 2017. <https://www.mijnserie.nl/moordvrouw/recensie/156/moordvrouw-seizoen-1-pah74/>.

Amateur recensie 15:

Mijn Serie; Series; Celblok H; Recensies; “Celblok H - Seizoen 1.” Gepubliceerd op 15 juni 2014 door Leoni Jansen. Geraadpleegd op 25 april 2017. https://www.mijnserie.nl/celblok_h/recensie/824/celblok-h-seizoen-1-leonietje/.

Amateur recensie 16:

Mijn Serie; Series; Divorce; Recensies; “Divorce - Seizoen 3.” Gepubliceerd op 23 mei 2015 door Karin Witowski. Geraadpleegd op 25 april 2017. <https://www.mijnserie.nl/divorce/recensie/1225/divorce-seizoen-3-karin1809/>.

Amateur recensie 17:

Mijn Serie; Series; Overspel; Recensies; "Overspel - Seizoen 2." Gepubliceerd op 8 april 2014 door Koos Stomp. Geraadpleegd op 25 april 2017. <https://www.mijnserie.nl/overspel/recensie/727/overspel-seizoen-2-kosto/>.

Amateur recensie 18:

Mijn Serie; Series; Nieuwe Buren; Recensies; "Nieuwe Buren - Eerste twee afleveringen." Gepubliceerd op 25 september 2014 door schrijver1994. Geraadpleegd op 25 april 2017. https://www.mijnserie.nl/nieuwe_buren/recensie/961/nieuwe-buren-eerste-twee-afleveringen-schrijver1994/.

Amateur recensie 19:

Mijn Serie; Series; Vlucht HS13; Recensies; "Vlucht HS13 - Eerste aflevering." Gepubliceerd op 26 november 2016 door Sandra Hutchison. Geraadpleegd op 25 april 2017. <https://www.mijnserie.nl/vlucht-hs13/recensie/1741/vlucht-hs13-eerste-aflevering-indeboekenkast/>.

Amateur recensie 20:

Mijn Serie; Series; Bloedverwanten; Recensies; "Bloedverwanten - Seizoen 1 en 2." Gepubliceerd op 6 juni 2013 door schrijver1994. Geraadpleegd op 25 april 2017. <https://www.mijnserie.nl/bloedverwanten/recensie/377/bloedverwanten-seizoen-1-en-2-schrijver1994/>.

Amateur recensie 21:

Mijn Serie; Series; De Mannen van Dokter Anne; Recensies; "De Mannen van Dokter Anne - Seizoen 1." Gepubliceerd op 31 januari 2017 door Wichita van Rijkdom. Geraadpleegd op 25 april 2017. <https://www.mijnserie.nl/de-mannen-van-dokter-anne/recensie/1813/de-mannen-van-dokter-anne-seizoen-1-wichitavrijkom/>.

Amateur recensie 22:

Mijn Serie; Series; Dokter Deen; Recensies; "Dokter Deen Seizoen 1." Gepubliceerd op 4 januari 2013 door Carina Rog. Geraadpleegd op 25 april 2017. https://www.mijnserie.nl/dokter_deen/recensie/174/dokter-deen-seizoen-1-crientje/.

Amateur recensie 23:

Mijn Serie; Series; Bureau Raampoort; Recensies; Bureau Raampoort - Eerste aflevering." Gepubliceerd op 2 december 2014 door Virgil Vevie. Geraadpleegd op 25 april 2017. https://www.mijnserie.nl/bureau_raampoort/recensie/1051/bureau-raampoort-eerste-aflevering-vevie/.

Amateur recensie 24:

Mijn Serie; Series; De Jacht; Recensies; De Jacht - Seizoen 1." Gepubliceerd op 20 oktober 2016 door Alex Mazereeuw. Geraadpleegd op 25 april 2017. <https://www.mijnserie.nl/de-jacht-sbs6/recensie/1687/de-jacht-seizoen-1-alexmazereeuw/.sw>

Amateur recensie 25:

Mijn Serie; Series; Tessa; Recensies; “Tessa - Seizoen 1 (DVD).” Gepubliceerd op 14 juni 2016 door Aldina Bronckers. Geraadpleegd op 25 april 2017. <https://www.mijnserie.nl/tessa/recensie/1545/tessa-seizoen-1-dvd-aldina/>.

Argumenten (Bijlage 2)

Argumenten vanuit het esthetisch perspectief door professionals per recensie:

1.

1. De serie, onder regie van Dana Nechustan (onder meer Annie M.G.) en met een sterk scenario van Franky Ribbens, moest in de eerste aflevering nog wat aan vaart inboeten vanwege de introductie van karakters en verhaallijn, maar een stiekeme vooruitblik leert dat het in volgende delen helemaal goed komt.
2. Een tamelijk subtiel spel met clichés over het (Groninger) platteland, waar het op elke vierkante meter zoeken is naar een mobiel telefoonsignaal en men zijn dode dieren gewoon langs de kant van de weg legt.
3. Mij viel nog meer het natuurlijke spel op van de jonge Martijn Lakemeijer (eerder gezien in de film Oorlogswinter en de tv-serie De geheimen van Barslet) als de zoon van Augustinus.
4. Maar Hollands Hoop is toch vooral (en gelukkig) een oer-Hollandse polderthriller. Dat heeft de serie gemeen met Nieuwe Buren (RTL4), waar Groningen heeft plaatsgemaakt voor Almere - met dank aan de afdelingen Citymarketing.
5. De verfilming (regie: Bobby Boermans) van Saskia Noorts gelijknamige thriller levert ook al sterk spel, door de stellen Katja Schuurman/Thijs Römer en Daan Schuurmans/Bracha van Doesburgh.
6. Lichter van toon en kleuring, maar de zaakjes van met name rechercheur Steef (een overtuigende Thijs Römer) bleven ook in de derde aflevering, zondag, aangenaam duister.

2.

1. De acteurs, vooral Pierre Bokma als de oudere vader, zijn goed, al was het misschien niet nodig om ze zo exact accent en uiterlijk te laten imiteren.
2. Waar het fout gaat, al zullen sommige kijkers dat misschien juist mooi vinden, is in de stilering door regisseur Michiel van Jaarsveld, die soms vervaarlijk in de buurt van de streekroman komt.
3. Dat soort clichés horen echt niet meer thuis in het overwegend zo volwassen geworden publieke televisiedrama.

3.

1. Zwarte tulp mag als de eerste Nederlandse streamingserie geschiedenis schrijven, dramatisch bevinden we ons hier op bekend terrein.
2. De eerste episode, geregisseerd door veteraan Ben Sombogaart, heeft duidelijk last van een fenomeen dat je vaker aantreft in de eerste aflevering van series, zeker series die voor een zo breed mogelijk publiek zijn: de hoofdpersonen (een klein bataljon) moeten worden geïntroduceerd en de verhaallijnen moeten worden uitgerold. Het voelt zo nu en dan alsof we naar een hele lange trailer zitten te kijken. En aangezien iedereen maar even aan bod kan komen, krijgen ze allemaal net even te makkelijke clichés mee om ze te typeren
3. En zo werken de schrijvers het hele rijtje soapclichés af, waar de acteurs (een heuse who's who van de Nederlandse film -en televisiewereld) maar weinig kanten mee op kunnen.
4. Zwarte tulp komt uit handen van een heel stel scenarioschrijvers, dat ervaring heeft opgedaan bij populaire series als Divorce, maar er ontbreekt een duidelijke visie, een eigen toon of signatuur, die je wel aantreft bij vergelijkbare series als Penoja, Overspel of Hollands Hoop.

5. Was de eerste aflevering een spaghetti van thema's en typeringen, de tweede episode ontstijgt de gemiddelde soap nauwelijks, vooral niet in de harkerige dialogen.
6. En een uit de hand lopende begrafenis wordt zelfs potsierlijk, waarbij het gevoel zich opdringt dat de acteurs, die in standje overacting staan, het zelf ook nauwelijks meer serieus nemen.

4.

1. Op basis van Vuurzee en Overspel mochten we wat verwachten van de nieuwe misdaadserie Klem van Frank Ketelaar (scenario en regie). En op basis van de eerste twee afleveringen (aflevering 2 komende donderdag) kunnen we rustig stellen dat die verwachtingen worden waargemaakt.
2. Misschien meer dan dat: met Barry Atsma als belastinginspecteur Hugo Warmond en Jacob Derwig als crimineel Marius Milner heeft Ketelaar twee fascinerende hoofdpersonen uit (ogenschijnlijk) botsende werelden, die, zo blijkt al snel, door het noodlot en door de innige vriendschap van hun dochtertjes, op elkaars pad komen.
3. Net als in Overspel kan Ketelaar de spanning als een echte vakman opschroeven, maar ook de aandacht voor de absurde kanten van het leven is nooit ver weg.
4. Derwig maakt van zijn Marius een geladen, onvoorspelbare figuur, met al zijn motieven achter de hand, en Atsma zet een fraaie, neurotische weduwnaar neer, een man die zijn twee dochters moet opvoeden en eigenlijk alleen vermoeid kan reageren op de volgende onuitstaanbare vriend van zijn tienerdochter - en nog steeds niet vertelt dat hij zelf weer een nieuwe vriendin heeft.
5. Je voelt hoe het karretje in de narratieve achtbaan langzaam en precies naar het hoogste punt wordt getakeld.

5.

1. De openingsscène van de eerste aflevering van de RTL5-serie Weemoedt is zonder meer spectaculair.
2. De traagheid van dat begin wordt al snel vervangen door een even idiote als brutale achtbaan aan voorvallen en gebeurtenissen.
3. Uiteraard speelt hij ook de hoofdrol: Römer is van huis uit acteur en bovendien voor deze rol meteen de allerbeste. Geen man die zo goed gestalte kan geven aan zo'n hyperactieve, zenuwslopend energieke maar achter die façade toch ook intens eenzame kerel. Zijn gedrag is volkomen over de top en rücksichtslos ploerterig.
4. Verhaaltechnisch laveert Weemoedt op de grens van vernuftige satire en platte soap. Het is een moderne schelmenroman op tv-formaat, maar dan zonder sympathieke hoofdfiguur. Eigenlijk is ieder personage onuitstaanbaar cynisch, verveeld en oppervlakkig - en wellicht is de echte showbizz ook wel zo.
5. Erg grappig is Loes Haverkort als talkshowhost en Achmed Akkabi als casting director Jos Castelijns, overduidelijk een verwijzing naar Job Gosschalk.
6. Pijnlijk misverstand is Frédérique Spigt in de rol van secretaresse - zingen kan die Spigt, maar acteren is ook een vak.

6.

1. De nieuwe tiendelige dramaserie Brussel van Leon de Winter (scenario) en Arno Dierickx (regie) heeft wel iets van weg van series als het Franse Marseille en het Deense Borgen, met een vleugje De Europeaan (de docu over Frans Timmermans) maar doet toch vooral een gooi naar de positie van Europese House of Cards.
2. Brussel (de serie) ziet er in de regie van Arno Dierickx uit om door een ringetje te halen.

3. En dat is maar een van de volgeladen verhaallijntjes, waarbij de Nederlandse politicus (Johanna ter Steege), als chantabele Eurocommissaris, voorlopig de boeiendste is.
4. En hoe interessant en eigentijds de thema's ook zijn (radicalisering, natuurlijk, wat dacht u?) de personages komen maar langzaam tot leven in het kille Brusselse.

7.

1. Petticoat hoort in het rijtje Moeder, ik wil bij de revue en Goedenavond dames en heren, series met vaderlandse nostalgie als hoofdthema.
2. Aflevering 1 van Petticoat begint ijzersterk. Meteen is duidelijk wat de grootste troef is: hoofdrolspeelster Abbey Hoes. Met haar donkere ogen, blijmoedig gezicht en dartele présence is zij beeld- en aandacht vullend. Naadloos knap past zij in dit even naïeve als doortastende meisjeskarakter.
3. Ook dramaturgisch worden lijnen helder uitgezet.
4. Gelukkig schreef Henny Vrienten daarvoor nieuwe en originele liedjes - dat nummer Jij krijg je niet meer uit je hoofd.
5. Petticoat was eerst een succesvolle musical (met Chantal Janzen in de hoofdrol) en nu dus een tv-serie.
6. Er is bovendien flink geleend van Les Misérables, My Fair Lady, Ja Zuster Nee Zuster en Billy Elliot, maar tegelijk is dit ook ontwapenend, perfect geproduceerd, Nederlands nostalgiedrama.

8.

1. De verhaallijnen zijn wisselvallig, waarbij het Vlaamse deel de indruk wekt dat we kijken naar een remake van The Poseidon Adventure door de gebroeders Dardennes.
2. Acteur Gijs Scholten van Aschat moet als premier Hans Kreuger steeds zinnen uitspreken als 'We kunnen er niet ook nog eens een binnenlands conflict bij hebben', intussen zorgelijk starend naar een scherm, waar weinig overtuigende special effects de superstorm en het stijgende water suggereren.

9.

1. De formule werkt nog altijd: de dramatische scènes worden met een kleine crew dwars door de stad opgenomen, terwijl het leven om de acteurs heen verdergaat.
2. Geen zoetsappigheid hier: de scherpe dialogen, de mix van ingespeelde acteurs en passanten en de wervelende filmstijl zijn nu ook in het buitenland ontdekt.

10.

1. Je zou er een komedie van hebben kunnen maken, maar Goos en Messercola kiezen voor een tamelijk serieuze aanpak. Geen cliché uit de traditie van de maffiafictie wordt geschuwd.
2. Er worden veel plots en personages tegelijk geïntroduceerd, maar dat is niet de belangrijkste reden dat het verhaal moeilijk te volgen valt.
3. Met zulke teksten kun je de acteurs weinig kwalijk nemen. Zijn die werkelijk geschreven door de auteur van meesterlijk drama als Volgens Jacqueline en Oud Geld?

11.

1. Onder de acteurs zitten meer bekende namen waaronder Linda van Dyck (mevrouw Vonk), Anna Drijver (dochter Anna Vonk) en Roeland Fernhout. Ook ervaren regisseurs als Ben Sombogaart (Het Zakmes, Abeltje) werden aangetrokken.
2. Toch ontbreekt het de serie aan de nodige flair. Waar Hollands Hoop nog stoelde op zwarte humor en overtuigend drama, zijn sommige scènes in Zwarte Tulp wel erg aangedikt.

3. Ook het gegeven dat kleindochter Jisanne Vonk (Puck van Stijn) een soort paranormale gave bezit, biedt tegenwicht aan de wat voorspelbare verhaallijn.
4. Magisch-realistische elementen - tulpen die bloed op de vloer druppelen en sproeiers die zomaar aangaan - doen soms denken aan de wonderlijke gebeurtenissen uit het fictieve dorp Macondo uit Honderd jaar eenzaamheid van García Márquez. Heel even maar. Want het decor blijft toch een vlak land vol nuchtere Hollanders.

12.

1. Brussel is een zeer ambitieus project: ruim honderdtwintig rollen, gefilmd in vier landen, en - niet onbelangrijk - de bereidheid van het on demandplatform KPN Presenteert om te investeren.
2. Dat is af te zien aan het eindresultaat: filmisch overtreft Brussel de doorsnee dramaserie van Nederlandse makelij ruim.
3. De inmening van buitenlandse acteurs - de Russische acteur Alexander Lazarev zet de Oekraïense oligarch Viktor Petrenko magistraal neer - en het spreken van vijf verschillende talen geeft de serie allure.
4. Scenarioschrijver De Winter wilde een zo compleet mogelijk verhaal vertellen over Europa: van de allerhoogstgeplaatste politicus tot vluchtelingen. De mozaïekvertelling die hij daarvoor samenstelde is indrukwekkend, maar De Winter nam, in zijn drang alle actuele contrasten in Europa mee te nemen, misschien iets te veel hooi op zijn vork.
5. Dat mag de intentie zijn geweest, de voortdurende introductie van nieuwe personages oogt een tikje onnatuurlijk en gekunsteld. In de slotaflevering bijvoorbeeld wordt nog een groot aantal nieuwe karakters geïntroduceerd die vrijwel de gehele aflevering bepalen. Dat leidt af - een moment kun je het idee hebben dat je naar een totaal andere serie aan het kijken bent.
6. Bovendien blijven heel wat losse eindjes over, zonder dat duidelijk wordt wat de intentie van de verhaallijn is.
7. Terwijl House of Cards leeft bij de diepte van het zieke brein van Frank en Claire Underwood, blijft het in Brussel te oppervlakkig.
8. Brussel schetst geen al te hoopvol beeld van Europa, maar de serie laat bij vlagen iets zien dat in Nederland niet eerder is gemaakt. De Winter en Dierickx experimenteren erop los, met minutenlange conversaties en flashbacks. In een mogelijke vervolgsérie kan het alleen iets verfijnder worden uitgevoerd.
9. Filmisch overtreft het de doorsnee dramaserie ruim.

13.

1. De SBS6-serie over de perikelen van de nieuwe rijken is een slap aftreksel van 'Gooische vrouwen'.
2. Minder geestig, minder goed geacteerd, en vooral minder glamoureuus.
3. Het knappe, en tegelijk intrigerende is dat hoofdrolspeelster Noa (Bracha van Doesburgh) in die rode-loperwereld overeind blijft als sympathiek karakter.
4. Het topmodel groeit niet geleidelijk van bitch naar adorable, wat een voor de hand liggend scenario zou zijn, nee ze is, hup, meteen innemend. Zo valt Noa niet op een van haar 'soortgenoten', maar op de eenvoudige bakkerszoon Rick (Egbert-Jan Weeber). Is dat dan géén filmisch cliché? Dat zou zo zijn als Rick zich zou wentelen in zijn nieuwe bestaan tussen de beroemdheden. Maar dat doet hij nou juist niet. Hij blijft zichzelf, en laat zich niet willoos om Noa's vinger winden. Weg cliché.
5. De voelbare spanning tussen Lex en Rick is het zout in de pap, en trekt deze romantische comedy uit boven het niveau van slechts een botsing tussen sociale milieus.

6. Net als de sterrenwereld wordt ook het winkeliersbestaan raak getypeerd: de hele familie helpt een handje mee.
7. Liesbeth (Tanneke Hartsuiker) hoopt vurig dat haar kinderen beroemd worden, en is daarmee het prototype ouder dat we kennen uit de vele talentenshows op tv.
8. Hier kan zich nog een nieuwe verhaallijn ontwikkelen. Halina (in de serie Ricks ex Vanessa) als vrouwenvrouw? Verrassend en spannend blijft het.

14.

1. De Mannen Van Dokter Anne leek even een nieuwe twist. De kennismaking met Anne (Noortje Herlaar) smaakte naar meer.
2. Maar dat scherpe randje ging gelijk weer verloren toen we in de wereld van de witte jassen belandden.
3. Wel aardig waren de verwijzingen naar andere ziekenhuisseries.
4. Blijft toch de vraag: waarom wéér een ziekenhuisserie. Alleen al in Nederland is een volle wachtkamer weggewerkt: Medisch Centrum West, Trauma 24/7, Hartslag, IC, S1ngle, De Co-assistent, Charlie, Project Orpheus, CMC dus. Waarom niet een serie in een autosloperij, kapsalon, brandweerkazerne, modezaak, pretpark, het leger?

15.

1. Maar belangrijker: Vlucht HS13 heeft zo'n sensationele titel helemaal niet nodig.
2. Na vijf afleveringen laat Vlucht HS13 nog veel te raden over, precies zoals het hoort.
3. Om de spanning tussen de afleveringen verder op te bouwen heeft KRO-NCRV iets nieuws bedacht: een chatbot. We kunnen via Facebook een gesprekje aanknopen met een personage uit de serie, Kevin. Die geeft hints over de aflevering die volgt. In geautomatiseerde berichten, maar hij weet goed raad met de vragen die we stellen.

16.

1. Iets té gepolijst zijn de personages van de nieuwe thrillerserie Vlucht HS13.
2. Gelukkig maakt de plot veel goed.
3. Het uitgangspunt, ontleend aan de Turkse serie Son, is alvast sterk: vrouw gelooft dat haar man dood is wanneer ze hoort dat zijn vliegtuig is neergestort, maar ontdekt dan dat hij nooit heeft ingecheckt.
4. Haye en Alex zijn intrigerende personages en Liv krijgt de eerste afleveringen zoveel tegenslag te incasseren dat haar emoties vooral door omstandigheden worden gedictieerd.
5. Schuurman dient achtereenvolgens verdriet, verbazing, paniek, en nog meer verdriet te verbeelden. Dat doet ze erg goed, maar omdat we Liv vooral in staat van radeloosheid zien, blijft ze als hoofdrolspeelster vooralsnog op afstand.
6. Daarbij zijn de eerste afleveringen niet vrij van internationale thrillerclichés
7. Vooral door de plot, uitgewerkt door Marion Pauw en Elle van Rijn, die tot nu toe vernuftig in elkaar lijkt te steken.

17.

1. Op de miniserie De Zaak Menten is best wat aan te merken. Maar er is vooral ook heel veel te genieten.
2. Maar aan De Zaak Menten (omroep: MAX, regie: Tim Oliehoek) deugt veel.
3. Al is trouw een relatief begrip als het gaat om drie luttele afleveringen. Hadden er wat mij betreft best zes mogen zijn, of tien.

4. De Zaak Menten was gedurende die drie weken de moeite van het op woensdagavond vrijhouden om er als de kippen bij te zijn meer dan waard.
5. Tuurlijk, hier en daar zat er een haak aan het scenario (wat haastig soms) of een oog aan de overbodige tussentekstjes om wisseling van plaats en tijd te benadrukken.
6. En ook de slowmotions en gezwollen muziek werden richting het eind van de laatste aflevering ietwat pompeus.
7. Ondanks die paar kleine minpunten viel er vooral veel plezier te beleven. Aan het spel van Guy Clemens bijvoorbeeld, vanwege de ingetogen vastberadenheid, en aan dat van Aus Greidanus, die ons een vreeswekkende Menten voorschotelde die me op momenten van oplaaierende drift sterk deed denken aan Lucas, de jeugdcrimineel die in de film De Tasjesdief Olivier Tuinier (en mij als kijkertje) de stuipen op het lijf joeg.

18.

1. Het is een ambitieuze serie, die er goed uitziet en met overwegend aangename acteurs, maar ik heb mijn bedenkingen, vooral bij het scenario.
2. Het scenario is zo ingewikkeld en onwaarschijnlijk dat je op Facebook met een nevenpersonage kunt chatten om meer informatie te verkrijgen.
3. Dat moet ook te maken hebben met het feit dat het de bewerking is van een originele Turkse serie uit 2012 die *Son* (Het einde) heet.
4. De regisseurs (tot nu toe Hanro Smitsman en Iván López Núñez) en producenten Gijs van de Westelaken en Chantal van der Horst hebben hun best gedaan ons een meeslepnde, niet kinderachtige serie voor te schotelen.
5. Voor Schuurman is dit een ideaal soort rol, heen en weer slingerend in een scala aan emoties. Die lijken belangrijker dan een consistent verhaal.
6. Het belangrijkste probleem vind ik nog wel dat de soms bijna kolderieke plotwendingen consequent worden opgedist op een dodelijk ernstige toon.

19.

1. Met Nicks broedsyndroom (door artsen 'couvade' genoemd) krijgt het tweede seizoen van de BNN-serie Vechtershart een sterke en een geestige opening.
2. Het is een lekkere, hardgekookte serie, enigszins vergelijkbaar met *Penoza*.

20.

1. Van de volkomen frisse, haast pijnlijk actuele serie 'Als de dijken breken' bestaat geen Nederlands equivalent.
2. Tot nu toe houdt Als de dijken breken zich netjes aan de wetten van de grootsopgezette rampenfilm.
3. Ondanks deze trouw aan genrewetten voelt Als de dijken breken volkomen fris, misschien omdat dit geen film maar een serie is, waar bovendien geen Nederlands equivalent van bestaat.
4. In een tijd waarin publieke én commerciële omroepen steeds vaker buitenlandse seriesuccessen voor de Nederlandse markt bewerken, durfden de EO en VRT(het is een Nederlands-Belgische co-productie) weer eens geld in een origineel Nederlands scenario te steken.
5. het resultaat laat zich loven in clichés: spannende scènes, topacteurs, en (belangrijk voor een geslaagd rampenepos) redelijk gelaagde personages.
6. Alleen de dijkdoorbraak zelf valt een beetje tegen: die zien we door de ogen van de minister-president, die weer naar een vrij onduidelijk scherm kijkt.

21.

1. Regisseur Tim Oliehoek filmt met vaart en met gevoel voor het tijdperk.
2. Vooral de schokkende oorlogsscènes zijn sterk in het verhaal gemonteerd: we zien in het verleden SS ers [sic] het massagraf dichtgooien, terwijl in het heden Knoop bij een oud-verzetsstrijder belastend materiaal opgraaft in een kas. Als Knoop de opgraving van het massagraf bezoekt, zien we Menten dode eenden uit zijn zwembad vissen.
3. De cast is sterk. Guy Clemens speelt Knoop gekweld, aarzelend alsof hij is overweldigd door zijn zware taak.
4. Petticoat lijkt sprekend op *Moeder, ik wil bij de revue*, maar mist vooralsnog de schwing en humor van die serie.
5. Je mist de extravaganza van de showwereld. Het lijkt alsof de oorspronkelijke musical te veel is aangelengd met overbodige, serieuze speelscènes, die meer nadruk krijgen dan de zang en dans, en de aanstekelijke pastiches die Vrienten maakte op de blijde, vederlichte classic pop en rock n roll uit die tijd.

22.

1. 'Vechtershart' heeft veel troeven in handen. Allereerst het thema: wie kent de kickboksschool van binnenuit? Dit is een nieuwe wereld voor de kijker.
2. Vervolgens: een uitstekende scenarist, Pieter Bart Korthuis (o.a. 'Penoza'). Op ingenieuze wijze brouwt hij uit allerlei familie- en boksschoolperikelen een cocktail van voortdurend kolkende spanning.
3. 'Vechtershart' toont ons tegelijkertijd een ongekend rauw en uiterst kameraadschappelijk milieu.
4. Boksfanaat Waldemar Torenstra speelt als Nick Roest de hoofdrol. En hoe!
5. Na één aflevering kennen we Tessa nog maar half, maar toch heb ik heel sterk het gevoel dat haar karakter bij Thekla Reuten in uitstekende handen is. Zo moet Tessa zijn, zoals Reuten haar speelt.
6. Reuten overtuigt door de onderkoelde manier waarop ze haar botte uitlatingen brengt. Zo-doende gaat haar spel nooit over the top.

23.

1. Vanaf de start is duidelijk dat Vechtershart (BNN) een voor de Nederlandse televisie ongebruikelijk lichamelijke, ruige dramaserie wordt: een Fight Club waar je wel over mag praten, en die ook vrouwen als lid toelaat.
2. Qua grootstedelijk realisme en diversiteit benadert Vechtershart de eerdere BNN-serie Van god los, maar er wordt ook teruggegrepen op vele herkenbare genreconventies, van de boksfilm uit Hollywood tot vertrouwde clichés over het verband tussen onderwereld en duivensport.
3. Er wordt ontzettend lekker geacteerd, zij het soms een beetje vet.
4. Dat heeft te maken met, daar hebben we het weer, de lichamelijke intensiteit van de vertolking (ze heeft werkelijk de conditie en het gewicht van een topsporter), maar ook met een bewonderenswaardige felheid, die de tegenstrijdige gevoelens van het personage direct zonder veel tekst duidelijk maakt.

24.

1. Goed, de serie zakte halverwege wat in, maar toch bleef het kat-en-muisspel tussen de hoofdpersonen tot het eind boeien.
2. Jacob Derwig (Gouden Kalf voor zijn rol) was dreigend én geestig als Marius, een Holleederachtige crimineel die na acht jaar in de bak meteen weer in onfrisse zaakjes verstrikt raakt.

3. Barry Atsma (Gouden Kalfnominatie voor zijn rol) was al even overtuigend als de onkreukbare belastingman en weduwnaar Hugo, type fietstas en regenjas.
4. Maar ook Georgina Verbaan bewees als Marius' vrouw Kitty dat ze niet voor niets thuis twee Gouden Kalveren heeft staan: ze was altijd nét iets te ordinair, zonder ooit een typetje te worden.
5. Lips kijkt daarnaar uit, ook al was het slot van seizoen 1 nogal over the top. Zaten de scenarioschrijvers soms zelf een beetje klem? Maar spectaculair én onverwacht was het zeker.

25.

1. Drama genoeg dus en de constructie zou uitstekend werken als het vertelheden er niet zo vaak tussendoor glipt.
2. Als je je niet laat afleiden door de tijdsprongen en de daarbij behorende grime en pruiken om de acteurs ouder of jonger te maken, zie je sterk spel.

Argumenten vanuit het esthetisch perspectief door amateurs per recensie

1.

1. Het verhaal, de acteurs, de dialogen en de regie is [sic] gewoon weg goed.
2. Ik heb een donkerbruin vermoeden dat als er Engels, Deens, Frans of Zweeds werd gesproken in deze serie het veel meer fans en dus kijkers zou hebben.
3. Huub Stapel, Linda van Dyck, Anna Drijver, Marcel Musters en Pim Lambeau zijn enkele van de grote namen die van Zwarte Tulp een feest maken om naar te kijken.
4. Perfect is het niet, maar de acteurs spelen overtuigend en doen wat ze moeten doen met het materiaal. De prachtige Anna Drijver (Levenslied) speelt als Emma Vonk een fantastische rol. Linda van Dyck (Unit dertien), die volgens mijn [sic] één van de beste actrices in Nederland is, is overtuigend als Marieke Vonk. Huub Stapel (Goedenavond, Dames en Heren), die sinds De Lift bij mij niet meer stuk kan, speelt de markante en aparte rol van Luuk Vonk met verve.
5. Het is heerlijk te zien dat er duidelijk is nagedacht over het script, de dialogen, de omgeving en cameravoering.
6. Wat ik ook nog speciaal wil vermelden is de leader, die is prachtig te noemen.
7. Begrijp me niet verkeerd, deze serie steekt niet boven de series van HBO of Netflix uit, maar voor Nederlandse begrippen is dit een serie waar over gesproken mag en kan worden.
8. Het verhaal is voor Nederlandse begrippen een beetje typisch, maar dat mag.
9. Zwarte Tulp heeft een begin een midden en een eind en alle losse draadjes worden prachtig opgerold.
10. Het verhaal wordt in een uitstekend tempo verteld, in twaalf afleveringen heb ik me geen moment verveeld.

2.

1. Verder werd de serie voor mij steeds voorspelbaarder.
2. Zoals gezegd kon ik vorig seizoen al mijlenver zien aankomen dat Bols uiteindelijk slecht zou zijn, maar in dit seizoen is het alsof ze de hele rode lijn in de eerste paar afleveringen al helemaal voor je uitschrijven. Het helpt daarbij ook niet dat bijna elke zaak die ze tegenkomen uiteindelijk met de 'eindstrijd' te maken heeft in de laatste aflevering. Dit maakt veel duidelijk-er waar de laatste afleveringen heengaan. [sic]
3. En dat terwijl de losse zaken zo slecht nog niet zijn.
4. In plaats van de rode draad versterken, verklappen ze eigenlijk alles al en dat is ook niet meer leuk. De beginstukjes met "de vorige keer in Flikken Maastricht" maken ook pijnlijk duidelijk waar de nadruk op ligt en dat verklapt zoveel.
5. Gelukkig sluit het seizoen af met een enorme knaller en een heftige aflevering. Als dan inderdaad alles bij elkaar komt (zoals je allang wist van tevoren), komt het verhaal eindelijk in een goed ritme en word je als kijker echt meegezogen.
6. De cliffhanger is erg goed: in plaats van de nadruk te leggen op wat er in het volgende seizoen gaat gebeuren is ervoor gekozen om de kijkers achter te laten met een gevoel van "hoe moet het in hemelsnaam nu verder?". Ze hadden de aflevering een paar minuten eerder kunnen laten stoppen zodat je meer vragen had over wat er vervolgens zou gebeuren, maar dat was veel minder sterk geweest.

7. Al met al was het geen heel slecht seizoen, maar de voorspelbaarheid en het irrealisme maakten het stukken minder goed dan het had kunnen zijn. Wat meer mysterie en wat meer regeltjes van het werken bij de politie hadden het naar mijn mening goed gedaan.

3.

1. Hoewel het drama - dat de Tweede Kamerfractie van de fictieve Vrijzinnige Partij Nederland (VPN) volgt - zeker niet onaardig is, haalt deze serie het niveau van eerdergenoemde series bij lange na niet.
2. In dit seizoen heeft men afstand genomen van deze benadering van korte actuele flitsen en de focus op een doorlopende verhaallijn gelegd. Nu krijgt de verhaallijn meer ruimte en juist daarvoor kan deze beter inhaken op langdurige problemen die met name in deze tijd actueel zijn.
3. Het acteerwerk blijft van redelijk niveau en vooral de acteurs die Michaël en Vincent spelen, springen er bovenuit. Ook Daphne Bunschoek, die Tims vriendin Suus speelt, doet het goed, beter dan vorig seizoen.
4. Een karakter dat me minder trekt is Dara (Nadia Amin). Hoewel ze niet slecht speelt, is haar verhaallijn vanuit haar personage zeer onwaarschijnlijk en dat stoorde me best wel.
5. Het einde is helaas zeer onbevredigend. Er worden diverse lijntjes uitgelegd, maar die worden nooit afgemaakt. Er lijkt naar een mooi einde gewerkt te worden, maar door een twist in de voorlaatste aflevering worden alle verhaallijnen omgegooid. De twist zelf was ontzettend goed, maar de nasleep nam teveel ruimte in, waardoor het einde afgeraffeld werd.
6. Hoewel het absoluut geen niveautje Borgen of House of Cards is, is De Fractie zeker niet onaardig om naar te kijken.
7. Een nieuwe aanpak maakte de serie in deze jaargang een stuk beter dan in haar tweede seizoen.
8. Toch was het einde niet heel lekker, en ik denk dat een extra seizoen, of een paar extra afleveringen de serie zeker geen kwaad hadden gedaan.

4.

1. Makers Dana Nechushtan (Dunya & Desie) en Frank Ribbens (Penzo) spiegelen de serie ook zelf aan Breaking Bad. Dat beiden goed naar Breaking Bad hebben gekeken is aan alles af te zien.
2. Hollands Hoop ziet er ook cinematografisch dik in orde uit. Laat dat nu eveneens een kenmerk zijn waarvoor Breaking Bad zo geprezen wordt.
3. Hollands Hoop is, wat mij betreft, voor Nederlandse begrippen echt een vooruitgang in het medium. De serie ademt ambitie uit. Ondanks enkele verhaaltechnische misstappen is deze serie een duidelijke stap in de goede richting.
4. Hollands Hoop toont aan dat wij Nederlanders, met het juiste creatieve team erachter, series kunnen maken die niet onder hoeven te doen voor vele internationale producties. Ik kan jou (de lezer) vertellen dat Hollands Hoop beter is dan veel nieuwe series (van dit Amerikaanse televisieseizoen) van de broadcastzenders in Amerika.
5. Dit is een serie die lef toont. Dat zorgt ervoor dat niet alle verhaallijnen even goed werken, maar je als kijker wel respect krijgt voor wat Nechushtan en Ribbens proberen te doen.
6. De serie weet een goede sfeer neer te zetten.
7. De regie van Nechushtan springt er zeker uit. Dat is vooral te zien aan hoe de afleveringen gestructureerd zijn. De keuze om de meeste afleveringen te beginnen in medias res, pakt zeker goed uit.

8. De overige rollen zijn eveneens goed gecast. Waar Hollands Hoop steken laat vallen is bij de tiener/kindacteurs. Maar goed, in weinig producties zul je kinderen zien die niet op de zenuwen werken.
9. Het zijn vooral de zijwegen die scenarist Frank Ribbens neemt die niet altijd goed uitpakken.
10. Wat een prachtige leader! Het ijzersterke titelnummer maakt het geheel helemaal af.
11. De voortdurende long shots van het landhuis hadden niet gehoeven. Het punt was na de tweede keer duidelijk.
12. En alle verhaallijnen omtrent de oude cliënt van Fokke: nee, dat had helemaal niet gehoeven.

5. -

6.

1. Vaak is het aan de kijker om dit dilemma te achterhalen, maar in het geval van KLEM ligt het er wel heel dik bovenop. Vanaf het allereerste moment dat het verhaal wordt geïntroduceerd kan je als kijker eigenlijk al de rest van het verloop invullen. Het verrassingselement lijkt compleet afwezig te zijn.
2. Wat ik vooral zo bijzonder vindt is dat de invloed van Frank Ketelaar heel duidelijk te merken is. Al zijn verhalen draaien om één bepaald thema en ook bij KLEM is dit weer het geval.
3. Waar KLEM dan ook het meest in schittert zijn de karakters en hoe deze worden vormgegeven door de acteurs. Elk karakter maakt een duidelijke groei mee naar mate de serie vordert. Dit geldt zelfs voor, op het eerste gezicht, oninteressante bijfiguren als Hannah.
4. Het meest onder de indruk was ik uiteindelijk toch van Barry Atsma. Een acteur die ik werkelijk in elke film en serie altijd vlakjes vindt [sic] zet in deze serie zo'n daadwerkelijk andere rol neer dat ik hem voor het eerst serieus nam.
5. Georgina schittert daarnaast als altijd en zet huismoeder Kitty neer als een pittige tante.
6. Het karakter Marius kwam bij mij toch het minste binnen. Ik had het gevoel alsof Jacob Derwig iets te veel naar Willem Holleeder had gekeken.
7. Stilistisch is KLEM simpel, maar doeltreffend. Dat blijkt al aan de fantastische leader die elke week afgewisseld wordt met beelden van de vorige afleveringen.
8. De muziek die deze leader ondersteund is ook erg passend, maar helaas komt dit thema niet vaker terug in de serie zelf.
9. De serie doet in principe gewoon wat er van verwacht wordt. Toch blijken er ook in de verhaallijnen nog genoeg verrassingen te zitten. Dat is erg fijn, want zoals eerder aangekaart is nog altijd het meeste van de verhaallijn al zelf in te vullen na twee afleveringen.
10. Het einde biedt in ieder geval genoeg om op voort te borduren. De serie neemt een behoorlijke aanloop en sluit deze ook mooi af, ware het niet dat het einde precies geeft wat je verwacht. Daar had meer mee gedaan kunnen worden.
11. Ook heb ik het gevoel dat we nog niet alles gezien hebben binnen deze karakters.
12. Het eerste seizoen voelt als een prima opzet voor wat kan volgen.
13. Iets meer actie is gewenst, maar als ik kijk naar de andere series van Frank Ketelaar moet dat helemaal goed gaan komen.

7. -

8.

1. Een van de eerste dingen die mij opviel aan de serie was de opbouw van karakters en het verhaal. Dit verliep erg langzaam waardoor ik halverwege de aflevering echt begon te twijfelen aan diens kwaliteit.
2. Af en toe had ik ook het idee alsof het beeld en geluid, met name bij scènes buiten, niet helemaal synchroon leek te lopen.
3. En ook de dramatische scènes waarin figuranten door te storm kwamen te overlijden, kwamen niet echt goed over op beeld.
4. Er gebeuren onverwachtse dingen en door de sterke cast en goed in beeld gebrachte scènes leef je binnen de kortste keren mee met alle families als het water hen op de hielen begint te zitten.
5. Het camerawerk kwam op sommige momenten bijna filmachtig over en de cliffhanger van aflevering één liet je als kijker aardig geschokt achter.

9.

1. Ook dit seizoen is het Nederlandse acteerwerk weer erg goed.
2. Daarnaast is het erg luchtig, waardoor de serie lekker is om te kijken als je even zin hebt om op de bank te hangen.

10.

1. Ik ben best onder de indruk van de acteer- en vechtprestaties van bijna alle acteurs. De koppen, de typetjes, ze passen goed in het verhaal.
2. Hoewel goed articuleren ook voor sommige acteurs lastig blijkt en ik soms ondertiteling goed kon gebruiken, wordt er verder goed geacteerd.
3. De wereld van de wedstrijdvechter wordt geloofwaardig neergezet en de locaties en de bijrollen gaven het precies de goede sfeer.
4. De rollen krijgen behoorlijk wat diepte en er zijn genoeg interessante ontwikkelingen om ieder aflevering volop te genieten.
5. De vechtscènes zijn geloofwaardig gefilmd en vooral Benja Bruijning, Kenneth Herdigein en Waldemar springen er qua acteerwerk, wat mij betreft, uit.

11.

1. Het is een knap staaltje denkwerk van de makers van deze serie die zelden zijn geloofwaardigheid verliest.
2. In dit seizoen valt naast het vertrouwde sterke acteerwerk van Monic Hendrickx (Carmen) vooral Olga Zuiderhoek (moeder Fiep) op. Met haar acteerklasse zet zij een wereldprestatie neer als de rouwende weduwe die eigenlijk nietsontziend de grip en greep op haar familie wil houden. Maar ook de rol van Luther (gespeeld door Raymond Thiry) is weer als vanouds.
3. Minpunten zijn er eigenlijk niet heel veel in dit seizoen. Maar als je echt kritisch kijkt is de verhaallijn van zowel zoonlief Boris als puberdochter Natalie niet de sterkste in het geheel. Het doet echter niks af aan de kwaliteit van het derde seizoen van Penoja, dat zich met gemak stand houdt in het seriegeweld dat in de hele wereld losbarst.

12.

1. Seizoen 12 is dan ook één van de heftigste seizoenen van Baantjer. Er komt meer actie, misdaad en intrige in voor dan ooit.

13.

1. De focus op de echte ouderejaars en de nieuwe feutjes, ook in de minder belangrijke verhaallijnen, werkt erg goed en levert vele grappige momenten op.

2. De plotwending naar de seizoensfinale toe lijkt namelijk wat geforceerd en daardoor niet erg sterk. De afwisseling van serieuze plotwending naar activiteiten op de toko zorgen ervoor dat je als publiek de wat geforceerde plotwending accepteert, waardoor het uiteindelijk leidt tot een niet heel verrassend, maar wel bevredigend seizoenseinde.
3. Het derde Feutenseizoen ziet er daarnaast erg gelikt uit. De afwisseling tussen de bruine, studentikoze toko en studentenhuisen en het witte, bijna plastische advocatenkantoor zetten de toon voor de verschillende scènes. In combinatie met de grotendeels sterke cast is het plaatje af en wordt er een heuse studentikoze- en ‘grote mensen’ sfeer gecreëerd.
4. Met een grotendeels afgesloten verhaal, met opening aan het einde, mooie beelden, een gezonde portie studentenhumor, naakt en bier, héél veel bier, is dit seizoen van Feuten meer dan geslaagd.

14.

1. De serie verloopt eigenlijk zoals elke Nederlandse politiserie: een moord, een kleine bijzaak en de onderlinge verhoudingen en het privé-leven van de rechercheurs.
2. De rode draad door de 10-delige serie is heel duidelijk de haat-liefde verhouding tussen Fenna met haar eigenwijze aanpak en Evert met zijn stugge houding.
3. Persoonlijk vond ik de eerste aflevering erg matig. Er kwamen nog weinig hoofdrolspelers aan bod en alles draaide nog om Fenna.
4. Ook vond ik de acteerprestaties van Wendy van Dijk erg “wennen”.
5. Wendy haar mooie en zachte uiterlijk en haar slanke postuur past totaal niet tegenover de rol die ze neerzet als keiharde rechercheur en komt nogal ongeloofwaardig over.
6. Naarmate de serie vordert wordt het wel beter en spannender, maar helaas is ook de rode draad door de serie aan de matige kant, daar waar bij andere series dat juist het gene is wat de spanning er in houdt.
7. Wellicht is het persoonlijk maar het grote, bekende en gezellige Amsterdam (Baantjer), het mooie rustige Zuid-Limburg (Flikken Maastricht) en het Noord-Hollandse “van alles wat” Zaandam (Grijpstra en de Gier) is toch prettiger om naar te kijken dan de polders, molens en watertjes in het toch minder bekende Leeuwarden.
8. Moordvrouw heeft vrij jonge acteurs waarbij Renee Soutendijk is neer gezet [sic] als ervaren speelster, maar haar rol in de serie vond ik ook niet echt overtuigend en had naar mijn idee ook best gepeeld kunnen worden door een minder ervaren acteur, aangezien ze de serie niet echt draagt.

15.

1. De onderlinge relaties tussen de bewakers krijgen ook aandacht in de serie en dat geeft een mooi tegenwicht tussen dat wat zich binnen de muren van de gevangenis afspeelt en dat wat er buiten gebeurt.
2. Ook mooi in dit eerste seizoen vind ik de afleveringen aan het begin waar voor alle dames op de afdeling aandacht is over hoe ze daar terecht zijn gekomen. Dat geeft een mooie achtergrond aan hun karakter.
3. Het einde van het seizoen is heftig en schreeuwt om een tweede seizoen, dat gelukkig al is aangekondigd.
4. Mijn verwachtingen over goed acteerwerk zijn uitgekomen en zelfs overtroffen. Bij Nederlandse series kan ik me soms ergeren aan het meer oplezen van het script dan acteren, bij Celblok H is dat geheel niet van toepassing.

5. Naast Isa Hoes en Inge Ipenburg acteren ook de overige acteurs prima.

16.

1. Al met al is seizoen drie, buiten dat het erg grappig is, een spannend seizoen.
2. Divorce zit vol met clichés.
3. In seizoen drie vond ik vooral de vrouwen geweldig. Tamar is een vrouw om van te houden. Carly Wijs speelt haar rol als hebbelijke, egoïstische vrouw geweldig. Katje Herbers, als de chaotische Joyce, is geweldig. In haar rol als Joyce speelt ze de sterren van de hemel.

17.

1. Ik vond het indertijd wel een amusante serie met veel gedoe, vooral van de kant van de bedrogen echtgenoten.
2. Ik vond de serie gaandeweg steeds beter worden en vooral ook steeds spannender.
3. Al na enkele afleveringen blijkt wie verantwoordelijk is voor de ontvoering. Je zou denken dat dit ten koste gaat van de suspense, maar niets is minder waar. Tot het eind toe vraag je je af of Willem het overleeft en hoe het afloopt. Dat hebben de makers dus knap gedaan.
4. Over het algemeen wordt er in dit tweede seizoen acceptabel geacteerd: schuldgevoelens, haat, wrok, rancune, eigenbelang, alles komt voorbij.
5. De absolute kampioen is voor mij Kees Prins die een zeer geloofwaardige, getormenteerde en bij vlagen zeer humoristische (vaak Amsterdamse galgenhumor) Huub Couwenberg neerzet.
6. In de middeleeuwen gebeurde het wel eens dat het publiek na een toneelstuk de schurk lynchte, omdat ze moeilijk onderscheid konden maken tussen de rol en de mens. Dat had ik ook bij Pepijn van Erkel (de rol) en dus Ramsey Nasr (de mens, acteur). Dat bewijst wel hoe goed hij de manipulatieve en geobsedeerde ex van Iris speelt.
7. Wat betreft Sylvia Hoeks (Iris Hoegaarde) ben ik er nog niet uit. De term 'verstild acteren' is voor haar een eufemisme. Maar toch drukt ze daar veel emotie mee uit en soms kan ze toch echt ontploffen
8. Soms hebben Willem en/of Iris een dromerige flashback, bijvoorbeeld Willem Steenhouwer ligt tussen zijn twee vrouwen en keert zich beurtelings tot hen onder een zweverig stukje muziek. Dit moet kennelijk vertwijfeling en verscheurdheid uitdrukken, maar komt heel kitscherig over.
9. De overige muziek daarentegen is geweldig en organisch in de serie verwerkt vanwege Huubs passie voor singles uit de jaren 60 en 70.

18.

1. Je merkt goed dat er een Saskia Noort boek is verfilmd. Het heeft een sfeer die je bij andere verfilmingen van Saskia Noort ook hebben.
2. Ondanks dat het verhaal wat op dat verhaal van een stripboek lijkt, ondanks voorspelbaarheid en makkelijk gezochte clue's kijkt het heel goed weg.
3. De mooie beelden, soundtracks en montage hebben wel wat weg van de ABC serie Desperate Housewives. Dat komt goed over. Het past bij de sfeer van de serie.
4. Nieuwe Buren kent een goede productie op alle fronten. De mensen achter de schermen van deze serie hebben iets professioneels neer gezet.
5. Er wordt aardig in geacteerd. Ik vind dat Bracha regelmatig verrassend goed uit de verf komt.
6. Daan Schuurmans en Thijs Römer zijn ervaren acteurs en leveren een prima prestatie.
7. Bij Katja Römer-Schuurman is het altijd spannend hoe zij gaat presteren. Nu doet ze het absoluut niet slecht. Soms zit ze er net naast. Maar ze weet wie haar karakter is. Katja maakt de serie meer sexy en mysterieuzer.

19.

1. Na een ietwat rommelig begin - je wordt meegesleept van Nederland naar Iran en terug - blijkt de eerste kennismaking met Vlucht HS13 toch beter te zijn dan de gemiddelde Nederlandse serie.
2. Na een prima introductie van alle belangrijke personages, neemt de serie in deze aflevering al direct krachtige vormen aan; spanning en drama wisselen zich in een rap tempo af.
3. Haar man blijkt al die jaren veel voor haar verborgen gehouden te hebben, wat direct voor genoeg drama zorgt in deze eerste aflevering.
4. Toch is het, ondanks haar prestatie en de positieve inbreng van de rest van de cast, waaronder Daniel Boissevain en Jeroen Spitzenberger (Divorce, Alles is liefde), allemaal een beetje over de top.
5. Familiebanden blijken krachtig, maar behoorlijk gecompliceerd en de verhaallijn is rommelig in elkaar gezet. De eerste aflevering verloopt daardoor wat moeizaam.
6. De kijkers worden wel direct getraakteerd op een paar originele wendingen. Het is al snel duidelijk dat er geheimen en intriges spelen wat ervoor zal zorgen dat de gemiddelde kijker graag meer van deze serie over scheiding en bedrog zal willen zien.

20.

1. De bloedverwanten worden gespeeld door een ware top cast. Onder andere Henriette Tol, Derek de Lint, Tanja Jess, Saskia Temmink, Sylvia Hoeks en Yvonne van der Hurk liften de serie naar een hoger niveau dan de gemiddelde Nederlandse serie. Nog nooit heeft een Nederlandse serie zo'n goede cast gekend, er zit werkelijk geen slechte acteur bij.
2. Eerlijk is eerlijk: het is een goed plot, maar het wordt te traag verteld.
3. Door middel van intelligente en humoristische dialogen doet de serie suggereren dat alles wel goed komt.
4. Dit klinkt als of het lastig is, maar het gaat allemaal met gemak en zonder irritatie je hoofd in. Dat wordt mede mogelijk gemaakt door de positieve setting die de serie heeft. De zon schijnt vrijwel altijd, in elke setting staan wel lekkere kleurrijke hapjes met glazen wijn, overal zijn bloemen te vinden en er zijn veel tuin scenes opgenomen. Kortom het geeft een idealistisch sfeertje weer en je wordt er vrolijk van.

21.

1. Het verhaal dat in De Mannen van Dokter Anne wordt verteld is een bijna exacte kopie van de Duitse serie Doctor's Diary.
2. Op het acteerwerk was weinig aan te merken en door de sterke cast was de komedie timing in de meeste gevallen erg goed.
3. Ergens deed de serie me een beetje denken aan de Amerikaanse Emily Owens, M.D. maar dan beter.

22.

1. Het is een serie die zeer makkelijk te volgen is.
2. Het acteerwerk is niet altijd even geweldig, wat naar mijn idee de serie een klein beetje onderuit haalt.
3. Ook bevinden zich er een aantal foutjes die gemakkelijk op te merken zijn. Een voorbeeld is het moment dat Isa een boek zit te lezen, wat ze in het ene shot in haar handen heeft. Het volgende shot ligt het boek open op tafel. Het laatste slot heeft ze het weer in haar handen. Deze slordigheidsfoutjes vind ik persoonlijk een beetje jammer.

4. Het is wel een ontzettend mooie locatie waardoor er veel mooie en unieke beelden langskomen.

23.

1. Daarvoor wordt de serie rustig opgebouwd en wordt er, bijvoorbeeld, niet geleund op een overheersende score (ahum, Nieuwe Buren) om scènes aan te dikken.
2. Daarnaast wordt ook niet alles opzichtig uitgespeld.
3. Bureau Raampoort zal de politiserie niet gaan vernieuwen.
4. Dat ligt zeker ook aan Thomas Acda die een sympathiek personage maakt van Van Opperdoes. Acda geeft de serie net dat beetje extra.
5. Tim Haars is, wat mij betreft, te eendimensionaal als Jacob Holm. Haars geeft niet een hele boeiende invulling aan het personage.

24.

1. Toch valt het te prijzen dat er gekozen is voor drie dubbele afleveringen, waardoor alle actie en drama niet in drie kwartier hoeft te worden gepropt. Dit komt de kwaliteit van de serie zeker ten goede.
2. Daarnaast zijn de gastacteurs vaak gerenommeerde acteurs, die het niveau van de serie verder omhoog tillen.
3. Het acteerwerk is sowieso erg goed in deze serie. Ondanks de soms wat vlakke personages, halen de acteurs er alles uit wat er in zit. Loes Haverkort en Fedja van Huêt zijn uitstekend op elkaar ingespeeld, [sic] en ook de vaste gastrollen zijn met acteurs als Mark Rietman (Vuurzee), Maria Kraakman (Schneider vs Bax) en Nasrdin Dchar (Rabat) uitstekend bezet.
4. Het nadeel van De Jacht is dat het verhaal af en toe iets te voorspelbaar is en dat, zoals eerder aangegeven, de personages soms wat vlak zijn.
5. De serie is spannend, bevat genoeg actie en wordt gedragen door sterke acteurs.

25.

1. Vooral de laatste paar afleveringen weet de serie nauwelijks nog indruk te maken terwijl ook het verhaal dood bloedt.
2. Het beeld van de middelbare school en alle tienerproblemen die daarbij komen worden ontzettend stereotype neergezet.
3. Verder blijft het eerste seizoen van Tessa oppervlakkig. Een aantal personages, met name de kinderen, komen niet uit de verf. Hetzelfde geldt voor bepaalde onderwerpen die worden aangesneden. Het begin wordt aangezet maar uiteindelijk wordt de juiste snaar niet geraakt.
4. Zoals al eerder aangegeven wordt de middelbare school stereotype weergegeven. Maar dat niet alleen. Van ieder cliché wordt gebruikt [sic] gemaakt, niet alleen over de leerlingen, maar vooral ook over de lerares die seks heeft met het schoolhoofd.

Argumenten vanuit het realistisch perspectief door professionals per recensie

1.

1. Daartegenover stond bovendien een aangename dosis ironie of zelfs comedy, zonder dat het de geloofwaardigheid of de spanning aantastte.

2.

1. Tot uw dienst, maar de half-Joodse familie Meyer uit Maastricht lijkt tot in de kleinste details op die van strafpleiter Max Moszkowicz en zijn vier zonen David, Max jr., Robert en Abraham, allen ook advocaat (geweest).
2. Ofwel je maakt fictie die voor de goede verstaander verwijst naar bestaande personen en zaken, dan wel je portretteert bekende mensen en gebeurtenissen uit de recente geschiedenis.
3. Scenarioschrijvers Alma Popeyus en Hein Schütz ontplooiën een visie op de familie Moszkowicz/Meyer die niet heel verrassend is, zelfs zeer aannemelijk.
4. De serie laat iets zien van de hardheid van de overlever en de slachtoffers van de tweede generatie.
5. De acteurs, vooral Pierre Bokma als de oudere vader, zijn goed, al was het misschien niet nodig om ze zo exact accent en uiterlijk te laten imiteren.

3. -

4.

1. Klem is ook een mooi portret van Amsterdam-Zuid, de zelfverklaarde chicste stadswijk van Nederland, oprecht gechoqueerd door de komst van een vermaarde crimineel in hun midden.
2. Net als in Overspel kan Ketelaar de spanning als een echte vakman opschroeven, maar ook de aandacht voor de absurde kanten van het leven is nooit ver weg.

5.

1. Personages zijn geënt op bestaande figuren (Linda de Mol heet hier Lizzy) of worden bij naam en toenaam genoemd (Joop van den Ende).
2. Erg grappig is Loes Haverkort als talkshowhost en Achmed Akkabi als casting director Jos Castelijns, overduidelijk een verwijzing naar Job Gosschalk.

6.

1. Hoe eigentijds ook, in het kille Brusselse van Leon de Winter worden de lessen uit de geschiedenis niet getrokken.
2. Het is een ambitieus portret van Brussel als het moderne Babel, zijn (tijdelijke) bewoners en de verborgen gangen van de macht.
3. En hoe interessant en eigentijds de thema's ook zijn (radicalisering, natuurlijk, wat dacht u?) de personages komen maar langzaam tot leven in het kille Brusselse.
4. In zijn Brussel worden de lessen uit de geschiedenis niet getrokken en denderen we met zijn allen op de afgrond af.

7.

1. In aflevering 2 worden de verwickelingen nogal ongeloofwaardig.
2. Misschien moet je het ook niet willen geloven, want in Petticoat gaat het bovenal om de illusie, niet om de dramatische werkelijkheid.

8.

1. En waarin (heel contemporain) de falende overheid van alles de schuld krijgt.
2. In Als de dijken breken lijkt het verlangen naar de eindtijd in de lucht te hangen.

9.

1. De serie over Adam de Heer (Teun Luijkx) en Eva van Amstel (Eva van de Wijdeven) als zijn geliefde is altijd op zijn best geweest om die ongrijpbare momenten in Amsterdam te plukken.
2. In de eerste twee afleveringen worden Koningsdag en de kermis op de Dam maximaal uitgebuit als een machtig decor, dat de makers in de schoot is gevallen.
3. A'dam - E.V.A. maakt bepaald geen dystopie van het stadsleven, maar benadrukt, jawel, de verbondenheid tussen de inwoners in al hun verscheidenheid.
4. Als onderliggend thema komt geloof en bijgeloof voorbij, in de figuur van een priester die tegen de wens van de parochie in het huwelijk tussen twee mannen wil bekrachtigen. Dat mirakel van Amsterdam, willen de makers maar zeggen, voltrok zich niet alleen in 1345, maar voltrekt zich nog altijd, op dagelijkse basis.

10. -

11. -

12.

1. Scenarioschrijver De Winter wilde een zo compleet mogelijk verhaal vertellen over Europa: van de allerhoogstgeplaatste politicus tot vluchtelingen. De mozaïekvertelling die hij daarvoor samenstelde is indrukwekkend, maar De Winter nam, in zijn drang alle actuele contrasten in Europa mee te nemen, misschien iets te veel hooi op zijn vork.
2. Ondertussen wordt ook veel ruimte gegeven aan een blanke jongen die radicaliseert, de vluchtelingenproblematiek, terrorisme en de Russische olie-industrie.

13.

1. Als kijker geloof je direct dat het modellenleven eruitziet zoals in deze Net5-serie: veel party's, veel champagne en veel onechtheid.
2. Daarmee zegt 'Bagels&Bubbels', naar de Israëlische hitserie 'The baker and the beauty', ook iets over de tijdgeest.

14.

1. Met alle dertigersdilemma's van dien, treffend verwoord door paps en mams.

15.

1. De verwijzing naar de rampvliegtuigen MH17 en MH370 bevalt me niks - daarvoor is het leed nog te vers.
2. Zo meldde hij vorige week al dat hij gevangenzat in Iran, vastgeketend aan zijn brits. Dat rolde vlot van zijn toetsenbordje, alsof zijn gijzelnemers zo vriendelijk waren geweest hem zijn smartphone te laten houden.

16.

1. Vlucht HS13 speelt in Amsterdam, maar we zien nauwelijks beelden van de stad of culturele herkenningspunten die de productie iets eigens hadden kunnen geven.

17. -

18.

1. Het scenario is zo ingewikkeld en onwaarschijnlijk dat je op Facebook met een nevenpersonage kunt chatten om meer informatie te verkrijgen.
2. Bovendien tart de vertelling de zogeheten *suspension of disbelief*.

19.

1. De aandoening tast niet alleen Nicks werk en relatie aan – ook in bed loopt het niet lekker– ze zet ook de strikte man-vrouwverhouding in de kickboks wereld op scherp. De scheiding tussen de seksen bleek trouwens toch al niet zo strikt als gewenst.
2. De makers gebruiken alle clichés over de vechtsport en houden het toch geloofwaardig. Schrijvers Pieter Bart Korthuis en Maaïke Krijgsman hebben zich stevig gedocumenteerd, en de acteurs hebben zich gek getraind
3. Naast de verwarring tussen de seksen gaat het vooral over de vermenging van onder- en bovenwereld, en van volk en elite.
4. Vechtershart verdient verder lof omdat het de enige Nederlandse serie is met een diverse cast.
5. De gekleurde acteurs spelen dan wel kickboksers en criminelen, en geen advocaten en wethouders, maar toch.

20.

1. Van de volkomen frisse, haast pijnlijk actuele serie 'Als de dijken breken' bestaat geen Nederlands equivalent.
2. Het apocalypsthema is haast pijnlijk actueel, het resultaat laat zich loven in clichés.

21.

1. De serie past in een lange reeks historisch drama over de naoorlogse jaren, meestal rond politieke kopstukken en het koningshuis.

22. -

23.

1. Qua grootstedelijk realisme en diversiteit benadert Vechtershart de eerdere BNN-serie Van god los.

24.

1. In het script van Frank Ketelaar bleven vrijwel alle personages geloofwaardig, zelfs als ze domme dingen doen. Vooruit, bad guy Wally was nogal karikaturaal, maar die kreeg ook weinig meer te doen dan dreigen.

25.

1. Voor een serie die niet over de familie Moszkowicz gaat, doet Guy Clemens in De Maatschap een wel erg rake imitatie van telg Bram.
2. Aanvankelijk is dat typetje van Clemens storend, want er ontstaat een frustrerend grijs gebied bij dit soort fiction, de mengeling van feit en fictie: als dit detail treffend is, wat klopt er dan nog meer, [sic] en wat is verzonnen? Daar wil je niet aan denken als kijker.
3. De goedgegelovige krijgt een bevredigend rond verhaal. De scepticus vraagt zich voortdurend af of er iets van klopt.

Argumenten vanuit het realistisch perspectief door amateurs per recensie

1.

1. Ook de sfeerplaatjes van onze prachtige bollenvelden droegen bij aan de serie.

2.

1. En daar komen we dan ook gelijk bij mijn eerste kritiekpuntje op deze serie: Wolfs komt overal wel heel makkelijk mee weg. Seizoen na seizoen spookt hij allerlei illegale dingen uit, maar telkens mag hij weer terugkomen en voor de politie blijven werken. Romeo mag in dit seizoen na iets wat ik een redelijk traumatiserende gebeurtenis zou noemen, gewoon weer werken en lijkt hier weinig last van te hebben. Dat soort onrealistische dingen begonnen me toch wel een beetje te storen in dit seizoen.
2. Al met al was het geen heel slecht seizoen, maar de voorspelbaarheid en het irrealisme maakten het stukken minder goed dan het had kunnen zijn. Wat meer mysterie en wat meer regeltjes van het werken bij de politie hadden het naar mijn mening goed gedaan.

3.

1. Waar de eerste twee seizoenen vooral in het teken stonden van de wekelijkse actualiteit, zijn ze in het derde en laatste seizoen van deze aanpak afgestapt. En dat is een goede zet.
2. In dit seizoen heeft men afstand genomen van deze benadering van korte actuele flitsen en de focus op een doorlopende verhaallijn gelegd. Nu krijgt de verhaallijn meer ruimte en juist daarvoor kan deze beter inhaken op langdurige problemen die met name in deze tijd actueel zijn.
3. Een karakter dat me minder trekt is Dara (Nadia Amin). Hoewel ze niet slecht speelt, is haar verhaallijn vanuit haar personage zeer onwaarschijnlijk en dat stoorde me best wel.

4.

1. Er wordt geloofwaardig geacteerd door Marcel Hensema en Kim van Kooten.
2. Dit zijn van die zijwegen die het handelen van bepaalde personages twijfelachtig maken. Dat is problematisch, aangezien het van belang is dat je de ontwikkeling die personages meemaken dient te geloven. De makers dienen je te overtuigen dat de gedragingen van personages aanvaardbaar zijn. Dat de ontwikkeling verdiend is. In dit eerste seizoen is dit niet altijd het geval.
3. Wat de kinderen dit seizoen meemaken voelt bij tijd en wijle geknutseld aan.

5.

1. Bij het begin maken de makers van De maatschap al duidelijk dat hun vierdelige minireeks gebaseerd is op effectieve gebeurtenissen maar dat ze er voor gekozen hebben om die waarheid te mixen met een flinke portie fictie.

6. -

7.

1. De eerste aflevering zet al direct een echte jaren '50 sfeer neer, met een gezellig Gronings tintje.

8.

1. Door de klimaatverandering is dit onderwerp een thema dat niet alleen actueel is maar ook nog eens voorlichtend, want helemaal ondenkbaar is een nieuwe watersnoodramp helaas inmiddels niet meer

2. Met al deze informatie hebben de omroepen EO (NPO 1) en VRT (Eén) in samenwerking met wateradviesbureau Deltares, de TU Delft en het Rode Kruis een zo realistisch mogelijk beeld proberen neer te zetten van wat er zou gebeuren in zo een geval.
3. Dat Als De Dijken Breken een waar verhaal probeert neer te zetten is overduidelijk. Hoewel het een fictief verhaal betreft komen de situaties realistisch over en kun je de angst bij de mensen ook goed voorstellen.
4. Het is een serie die je als kijker ook aan het denken zet, want wat als dit toch echt zou gebeuren?

9.

1. Qua maatschappelijke onderwerpen heeft dit seizoen veel meer te bieden dan het eerste seizoen.
2. De verhalen lopen beter in elkaar over en zijn wat realistischer dan het eerste seizoen, ook al moet je het wel met een korreltje zout nemen.

10.

1. Ook de andere vechters zien er overtuigend uit, zowel qua spieren als in hun bewegingen.
2. De wereld van de wedstrijdvechter wordt geloofwaardig neergezet en de locaties en de bijrollen gaven het precies de goede sfeer.
3. Geen cliché wordt geschuwd maar het geheel blijft geloofwaardig.
4. De vechtszenes zijn geloofwaardig gefilmd en vooral Benja Bruijning, Kenneth Herdigein en Waldemar springen er qua acteerwerk, wat mij betreft, uit.

11.

1. Het is een knap staaltje denkwerk van de makers van deze serie die zelden zijn geloofwaardigheid verliest.

12. -

13. -

14.

1. Wendy haar mooie en zachte uiterlijk en haar slanke postuur past totaal niet tegenover de rol die ze neerzet als keiharde rechercheur en komt nogal ongeloofwaardig over.
2. Moordvrouw heeft vrij jonge acteurs waarbij Renee Soutendijk is neer gezet [sic] als ervaren speelster, maar haar rol in de serie vond ik ook niet echt overtuigend en had naar mijn idee ook best gepeeld kunnen worden door een minder ervaren acteur, aangezien ze de serie niet echt draagt.

15. -

16. -

17.

1. De absolute kampioen is voor mij Kees Prins die een zeer geloofwaardige, getormenteerde en bij vlagen zeer humoristische (vaak Amsterdamse galgenhumor) Huub Couwenberg neerzet.

18. -

19. -

20.

1. Hoe zwaar het onderwerp ook is (depressie, anorexia, zelfmoord, moord, vreemdgaan), het wordt gebracht met een lach.

21.

1. De ziekenhuis scenes zijn niet heel erg waarheidsgetrouw maar nu ook weer niet zo belachelijk dat er geen enkele geloofwaardigheid meer in zit.

22. -

23. -

24.

1. Sommige plotwendingen zijn hier en daar wat onrealistisch, maar niet heel storend voor het volgen van de serie.

25. -

Argumenten vanuit het emotionele perspectief door professionals per recensie

1.

1. Een paar seconden duurde het slechts, maar bij het eerste shot van Fokke Augustinus in de klei tussen de maïsvelden zoog je meteen in de donkere, dreigende sfeer van Hollands Hoop (VARA, NTR, VPRO).
2. Daartegenover stond bovendien een aangename dosis ironie of zelfs comedy, zonder dat het de geloofwaardigheid of de spanning aantastte.
3. Een lachwekkend misverstand tussen Augustinus (Marcel Hensema) en zijn snurkende vrouw (Kim van Kooten) over een scheiding.
4. En dan mist ook Koefnoen dit seizoen - na een sterke eerste aflevering - de scherpte om een glimlach op het gezicht te toveren. Hollands Hoop lijkt de komende zeven weken alles goed te maken.
5. Een en al sus-pence, en mooi gedraaid, tien delen lang.
6. Even spannend als Hollands Hoop (voor wie de intrigerende plot niet al kent door de bestseller van Noort). En ook hier een flash forward die pas later zal worden opgehelderd: een kind, een clown en lange bloedsporen op een raam. Nog zeven weekjes onrustig slapen.

2. -

3.

1. Met al die verhaallijnen (ook nog een bovennatuurlijk lijntje over een kind dat visionaire tekeningen maakt en contact met de doden heeft) en scènes die voortdurend dramatische uitroeptekens plaatsens is de kijker ondertussen vergeefs op zoek naar houvast.

4.

1. In een prachtige scène arriveert Marius wat laat op een ouderavond en voel je het ongemak bij de andere ouders, die toch al wat krap op die kleine stoeltjes zitten.

5. -

6.

1. Er had wel iets meer humor in gemogen, desnoods van de perverse soort (zie House of Cards), maar dat is De Winter niet gegeven.

7. -

8. -

9. -

10.

1. Het kost me moeite om enige sympathie of betrokkenheid te voelen bij de bordkartonnen personages, die soms wel lijken weggelopen uit de commedia dell arte.

11.

1. Maar het nonchalante spel van Fernhout - als zoon Ben Vonk het zwarte schaap van de familie - werkt aanstekelijk.

12.

1. Het personage van Ter Steege komt echter simpelweg te weinig terug om de kijker volledig te grijpen met haar doortraptheid.

13.

1. Minder geestig, minder goed geacteerd, en vooral minder glamoureuus.
2. Hoe komisch die confrontaties op zich ook zijn.

14. -

15.

1. Het is goed spannend en nu willen we weten hoe het afloopt ook.

16.

1. Dat doet ze erg goed, maar omdat we Liv vooral in staat van radeloosheid zien, blijft ze als hoofdrolspeelster vooralsnog op afstand.
2. Na twee afleveringen was ik wel degelijk gegrepen. Vooral door de plot, uitgewerkt door Marion Pauw en Elle van Rijn, die tot nu toe vernuftig in elkaar lijkt te steken en genoeg vragen oproept om te blijven boeien.

17. -

18.

1. De regisseurs (tot nu toe Hanro Smitsman en Iván López Núñez) en producenten Gijs van de Westelaken en Chantal van der Horst hebben hun best gedaan ons een meeslepende, niet kinderachtige serie voor te schotelen.

19.

1. Met Nicks broedsyndroom (door artsen 'couvade' genoemd) krijgt het tweede seizoen van de BNN-serie Vechtershart een sterke en een geestige opening.

20.

1. Ik heb lang niet meer zo betrokken naar een Nederlandse serie gekeken en ik ben waarschijnlijk niet de enige; Als de dijken breken trok de eerste aflevering 1,7 miljoen kijkers.

21. -

22.

1. Dan denk je als kijker wel even: hè, wat voor de hand liggend. Maar gelukkig, we worden op het verkeerde been gezet. Nick pleegt geen zelfmoord, maar hangt gewoon een bokszak op.
2. Een serie waar je met gekromde tenen naar kijkt, en die alleen daarom al een schot in de roos is.

23. -

24.

1. Jacob Derwig (Gouden Kalf voor zijn rol) was dreigend én geestig als Marius, een Holleederachtige crimineel die na acht jaar in de bak meteen weer in onfrisse zaakjes verstrikt raakt.

25. -

Argumenten vanuit het emotionele perspectief door amateurs per recensie

1.

1. Van mij mogen er meer series komen zoals Zwarte Tulp, het is genieten geblazen.
2. Het verhaal wordt in een uitstekend tempo verteld, in twaalf afleveringen heb ik me geen moment verveeld.

2.

1. Als dan inderdaad alles bij elkaar komt (zoals je allang wist van tevoren), komt het verhaal eindelijk in een goed ritme en word je als kijker echt meegezogen.
2. De cliffhanger is erg goed: in plaats van de nadruk te leggen op wat er in het volgende seizoen gaat gebeuren is ervoor gekozen om de kijkers achter te laten met een gevoel van “hoe moet het in hemelsnaam nu verder?”.

3. -

4.

1. Daarnaast is de score complementair, waardoor veel scènes verrijkt worden en beklemmend aanvoelen.
2. De keuze om de meeste afleveringen te beginnen in medias res, pakt zeker goed uit. Hierdoor wordt [sic] je als kijker meteen in de afleveringen getrokken.

5.

1. De opening van deze reeks werpt in ieder geval een reeks vragen op die de interesse van de kijker opwekken om uit te kijken naar de volgende aflevering, want niet alleen de zonen Meyer zijn nieuwsgierig naar wat pappa te vertellen had, maar ook de kijker wil weten wat Matthias Meyer kwijt wou aan zijn zoons.

6.

1. Het verrassingselement lijkt compleet afwezig te zijn.
2. Het meest onder de indruk was ik uiteindelijk toch van Barry Atsma. Een acteur die ik werkelijk in elke film en serie altijd vlakjes vindt [sic] zet in deze serie zo'n daadwerkelijk andere rol neer dat ik hem voor het eerst serieus nam.
3. Het karakter Marius kwam bij mij toch het minste binnen.

7. -

8.

1. Hoewel het een fictief verhaal betreft komen de situaties realistisch over en kun je de angst bij de mensen ook goed voorstellen.
2. Het is een serie die je als kijker ook aan het denken zet, want wat als dit toch echt zou gebeuren?
3. Er gebeuren onverwachtse dingen en door de sterke cast en goed in beeld gebrachte scènes leef je binnen de kortste keren mee met alle families als het water hen op de hielen begint te zitten.
4. Het camerawerk kwam op sommige momenten bijna filmachtig over en de cliffhanger van aflevering één liet je als kijker aardig geschokt achter.
5. Het niveau van de serie verbaasde mij, zeker na de eerste paar minuten was ik prettig verrast toen ik ineens het gevoel kreeg echt meegezogen te worden in het verhaal.

6. Een feel-good gevoel moet je niet van Als De Dijken Breken verwachten. Het verhaal liet mij vooral met een nogal onbehagelijk gevoel achter maar dit bedoel ik in positieve zin, want zo een gevoel hoort ook bij dit genre.

9.

1. Op het werk hangt ze niet meer de hele tijd aan de telefoon met haar ex Patrick, wat een stuk minder irritaties voor de kijker oplevert.
2. De ontzettend droge humor en het autistische gedrag van de dokter leiden tot hilarische momenten.

10. -

11.

1. On-Nederlands goed zelfs met een extreem hoog 'puntje van je stoel gehalte'.
2. Penoja III heeft na bijna elke aflevering een hoge 'wow factor', waarin stap voor stap duidelijk wordt wie er wint en verliest.
3. Het open einde van dit seizoen laat je mond openvallen van verbazing waarbij je hoopt dat er een vervolg komt op deze serie

12. -

13.

1. Opvallend aan dit derde seizoen van Feuten is vooral de humor. De focus op de echte ouderejaars en de nieuwe feutjes, ook in de minder belangrijke verhaallijnen, werkt erg goed en levert vele grappige momenten op. Waar in het tweede seizoen de verhaallijn zich vooral op 'studentenromantiek' richtte, kenmerkt het zich dit seizoen door een humoristische benadering.

14. -

15. -

16.

1. Al met al is seizoen drie, buiten dat het erg grappig is, een spannend seizoen.
2. En dan Els, gekke, obsessieve en een tikkeltje gestoorde Els. Wat heb ik moeten lachen om haar.
3. Divorce laat je lachen, nadenken, maar vooral genieten.
4. Divorce heeft dan ook voor elke kijker herkenningspunten, dat maakt Divorce een serie voor verschillende soorten kijkers.
5. Normaal zijn relatieproblemen en scheidingen niet iets waar je om kunt lachen, maar de makers van Divorce geven er een erg humoristische draai aan, waardoor je er uiteindelijk toch erg om moet lachen.
6. Gelukkig komt er een seizoen vier, zodat ik weer met hartenlust kan genieten en lachen om de toch wel domme acties van 'onze' mannen.

17.

1. Je zou denken dat dit ten koste gaat van de suspense, maar niets is minder waar. Tot het eind toe vraag je je af of Willem het overleeft en hoe het afloopt.
2. De absolute kampioen is voor mij Kees Prins die een zeer geloofwaardige, getormenteerde en bij vlagen zeer humoristische (vaak Amsterdamse galgenhumor) Huub Couwenberg neerzet.

18. -

19. -

20.

1. Door middel van intelligente en humoristische dialogen doet de serie suggereren dat alles wel goed komt. Dat gevoel wordt sterk overgebracht.
2. Voortdurend word je, als kijker, de gekte en complexiteit van de personages voorgeschoteld. Dit klinkt als of het lastig is, maar het gaat allemaal met gemak en zonder irritatie je hoofd in.
3. Kortom het geeft een idealistisch sfeertje weer en je wordt er vrolijk van.
4. Bloedverwanten; een traan die weggeveegd wordt door een schaterlach!

21.

1. Het is luchtig en vrolijk en dient vooral niet al te serieus genomen te worden.
2. door de sterke cast was de komedie timing in de meeste gevallen erg goed.
3. Ik ging zonder al teveel verwachtingen de eerste aflevering in en hoewel lang niet alles voor mij herkenbaar was (ik ben denk ik ook niet helemaal de doelgroep voor dit verhaal) kon ik smakelijk lachen om de meeste situaties en keek ik iedere week weer met veel plezier uit naar de volgende aflevering.

22.

1. De situaties die worden aangehaald, zijn alledaags waardoor je je gemakkelijk kunt verplaatsen in gevoelens en emoties van de eilandbewoners.

23.

1. Wat Bureau Raampoort goed doet is de kijker nieuwsgierig maken naar meer. De laatste scène zorgt ervoor dat je meteen getriggerd wordt om erachter te komen wat er zich heeft afgespeeld.
2. Ik vermoed dan ook dat de sympathie van de kijker voornamelijk bij Van Opperdoes zal liggen.

24.

1. Dit ligt ook aan het feit dat de serie maar zes afleveringen telt, waardoor je weinig tijd hebt om je te kunnen inleven in de personages.

25.

1. Hoewel de eerste paar afleveringen vermakelijk zijn om naar te kijken en de serie zeker een glimlach weet op te wekken, is het een behoorlijke worsteling om er doorheen te komen.
2. Daarnaast wordt het personage van Tessa al vanaf de eerste aflevering naar een bepaalde hoek gedreven door haar tegendraadsheid, brutaliteit en schunnige toespelingen. Dat irriteert enorm.

Lijst Nederlandse series (bijlage 3) (Looptijd overgenomen van mijnserie.nl)

1. Penosa (2010-2017)
2. Flikken Maastricht (2007-..)
3. Celblok H (2014-2017)
4. Smeris (2014-..)
5. Overspel (2011-2018)
6. Divorce (2012-2016)
7. Hollands Hoop (2014-..)
8. Gooische vrouwen (2005-2009)
9. Van God Los (2011-..)
10. De 12 van Oldenheim (2017-..)
11. Baantjer (1995-2006)
12. KLEM (2017-..)
13. Goede Tijden, Slechte Tijden (1990-..)
14. Moordvrouw (2012-..)
15. Zwarte Tulp (2015-..)
16. Danni Lowinski (2013-..)
17. Dokter Tinus (2012-..)
18. Dokter Deen (2012-..)
19. Flikken Rotterdam (2015-..)
20. Flodder (1993-1998)
21. Familie Kruys (2015-..)
22. Feuten (2010-2013)
23. Bluf (2014-..)
24. Nieuwe Buren (2014-..)
25. Als De Dijken Breken (2016-2016)
26. Vlucht HS13 (2016-..)
27. Verliefd op Ibiza (2013)
28. Moeder, ik wil bij de Revue (2012)
29. Levenslied (2011-2013)
30. Russen (2000-2004)
31. Neonletters (2010-2012)
32. Evelien (2006)
33. Parels & Zwijnen (2005-2008)
34. De Zaak Menten (2016)
35. Stellenbosch (2007)
36. Deadline (2008-2010)
37. Unit 13 (1996-1999)
38. Bureau Kruislaan (1992-1993)
39. Bureau Raampoort (2014-..)
40. Spoorloos Verdwenen (2006-2008)
41. Ernstige Delicten (2002-2004)
42. Malaika (2013)
43. De Erfenis (2004)
44. Kinderen geen bezwaar (2004-2013)
45. Riphagen (2017)
46. Lieve Liza (2012-..)
47. Spangen (1999-2006)
48. De co-assistent (2007-2010)
49. Westenwind (1999-2003)
50. Beatrix, Oranje onder vuur (2012)
51. Rozengeur en Wodka Lime (2001-2006)
52. Fashion Planet (2014)
53. Suspects 2017 (2017-..)
54. Petticoat (2016-..)
55. De Prooi (2013)
56. Brussel (2017-..)
57. Doris (2013)
58. Dok 12 (2001)
59. De Mannen van Dokter Anne (2016-..)
60. Floor Faber (2009)
61. Dagboek van een Callgirl (2015)
62. De Maatschap (2017-..)
63. Weemoedt (2016-..)
64. A'DAM - E.V.A. (2011-..)
65. La Familia (2016-..)
66. Bagels & Bubbels (2015-..)
67. Vechtershart (2015-..)
68. Tessa (2015-2016)
69. De Fractie (2015-2016)
70. Bloedverwanten (2010-2014)
71. De Jacht (2016-..)